

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 13 [2799]

Пятніца, 26 сакавіка 1976 г.

Цана 8 кап.

З ПЕСНЯЙ У ДОБРАЙ ЗГОДЗЕ

Кампазітар Л. Захлеўны з навучэнцамі спецыяльнай музычнай школы пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

Фота Ул. КРУКА.

Аксана Хлебавік вучыцца ў першым класе спецыялізаванай школы-інтэрната ў Мінску. Сьвіня — урок вакала.

Сакавік для дзяцей і юнацтва нашай краіны стаў месяцам, калі так мілагучна і радасна гучыць для іх музыка. Розная. Строгі піянерскі марш, пад які так хораша крочыцца ва ўрачысты дзень, і песенька, што суправаджае гульні самых маленькіх грамадзян у дзіцячых садзіках. Медзь духавых аркестраў спявае заклік — на подзвіг, што робіцца на БАМЕ і новабудоўлях Гродна, на КамАЗе і сярод палескіх балот. Музыка гучыць асабліва натхнёна ў гэтыя дні, бо пазаўчора пачалося свята гукаў і мелодый — у пяты раз праходзіць Тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва.

Сотні самадзейных і прафесіянальных калектываў дэманструюць высокае і зразумелае ўсім мастацтва, здольнае ўзрушыць душу і захапіць сваім характарам кожнае чулае да прыгожага сэрца. Харавыя ансамблі і сімфанічныя аркестры, калектывы народных інструментаў і салісты розных жанраў выходзяць на сцэнічныя пляцоўкі палацаў культуры і на імправізаваныя эстрады, каб падарыць юнай аўдыторыі пранікнёнага Чайкоўскага і па-бунтарску ваяўнічага Бетховена, засяроджанага Шапэна і апантанага Мусаргскага. І спрадвек хвалюючы свет чалавечых страсцей бярэ ў па-

лон чалавека, вядзе ў раней незнаёмыя глыбіні пачуццяў і роздуму. А як празрыста гучыць музычны спеў пра тых, каму цяперашняя моладзь абавязана мірным жыццём, — пра абаронцаў Краіны Саветаў, гераічных патрыётаў Радзімы!

Дэвізам сёлетняга Тыдня музыкі для дзяцей і юнацтва абраны крылатыя словы: «Над Радзімай нашай сонца ззяе». Так, падростаючае пакаленне жыве пад сонцам вялікіх ліній ідэй, якія ажыццяўляюцца ўсім народам на чале з яго авангардам — Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза. XXV з'езд КПСС сфармуляваў яснае патрабаванне да нашага мастацтва — павысіць ролю ў ідэйна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савецкіх людзей. Выхаванне пачынаецца з дзіцячых гадоў. І тут музыцы належыць адно з першых месц, бо яна адрасуецца эмоцыям падлетка, юнака, аказвае неласэрчны ўплыў на яго духоўны настрой. Маючы на ўвазе такую адказную выхаваўчую місію мастацтва, праводзяць Тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва грамадскія і творчыя арганізацыі.

...Сакавік... Гучыць песня... Пра партыю і Радзіму, пра шчасце пад сонцам сацыялістычнай Бацькаўшчыны.

Вячаслаў Сцяпануў (справа) і Міхаіл Корхін будуць віяланчэлістамі. Яны любяць свой інструмент, які спявае амаль чалавечым голасам.
Фота Ч. МЕЗНА. (БЕЛТА).

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі

У Мінску 20 сакавіка 1976 г. адбыўся пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

Пленум разгледзеў мерапрыемствы ЦК КПБ па выкананні рашэнняў XXV з'езда КПСС.

У абмеркаванні гэтага пытання прынялі ўдзел таварышы У. А. МІКУЛІЧ — першы сакратар Брэсцкага абкома КПБ; Л. Г. КЛЯЦКОЎ — першы сакратар Гродзенскага абкома КПБ; П. І. ШВАРЦБУРГ — першы намеснік старшыні Дзяржплана БССР; С. М. ШАБАШОЎ — першы сакратар Віцебскага абкома КПБ; В. А. ГВОЗДЗЕЎ — першы сакратар Гомельскага абкома КПБ; А. П. КАЛОШЫН — першы намеснік старшыні Дзяржплана БССР; М. Ц. АРХІПЕЦ — міністр прамысловага будаўніцтва БССР; М. С. КОНАНАВА — міністр лёгкай прамысловасці БССР; Л. С. САРВІ-

РА — намеснік старшыні Дзяржплана БССР; М. Я. САУЧАНКА — міністр аховы здароўя БССР; Б. М. ПАЖАРСКИ — старшыня рэспубліканскага аб'яднання «Белсельгастэхніка».

На пленуме выступілі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі таварыш П. М. МАШЭРАЎ.

Па абмеркаванаму пытанню прынята пастанова.

Пленум ЦК КП Беларусі цалкам і поўнасьцю адобрыў палітычную лінію і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта КПСС, палажэнні і задачы, вызначаныя Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым у Справаздачным дакладзе ЦК КПСС, рашэнні і дакументы XXV з'езда партыі і пры-

няў іх да няўхільнага кіраўніцтва і выканання.

Пленум ЦК КПБ зацвердзіў адобраныя сходам партыйнага актыўнага Кампартыі Беларусі «Мерапрыемствы Цэнтральнага Камітэта КПБ па выкананні рашэнняў XXV з'езда КПСС».

Пленум абавязваў Бюро ЦК, абкомы, гаркомы, райкомы партыі, пярвічныя партыйныя арганізацыі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР, Савет Міністраў БССР, міністэрствы і ведамствы, выканкомы мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных, прафсаюзныя і камсамольскія арганізацыі забяспечыць практычную рэалізацыю мерапрыемстваў Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі па выкананні рашэнняў XXV з'езда КПСС.

развіццё ленинскіх прынцыпаў падбору і выхавання кадраў». У кнізе мяркуецца наказаць, як увасабляюцца ленинскія прынцыпы, рашэнні XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда КПБ у практычнай дзейнасці Кампартыі Беларусі. Асабліва ўвага ўдзяляецца ідэалагічным кадрам. Намеснік рэдактара газеты «Советская Белоруссия» Вячаслаў Ігнацьеў пра-

лякага роду недахопаў і пралікаў.

У той жа час будзем выдаваць кнігі і брашуры аб развіцці ініцыятывы, творчасці камуністаў і ў першую чаргу кіруючых работнікаў, актывістаў. Першы сакратар Віцебскага гаркома КПБ В. В. Міхельсон, да прыкладу, выхтуе для нас брашуру «Творчыя, наватарскія адносіны да справы» — аб ініцыятыве, матэрыяльнай кіраўнікоў розных участкаў гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, іх настойлівасці ў вырашэнні пастаўленых партыйнай задачай, аб ролі партыйных камітэтаў у выхаванні гэтых якасцяў.

Асэнсаванне здабыткаў мінулай пяцігодкі, вопыт, перамены, навукова абгрунтаваны, узоры для творчага пераймання — на гэтым будзе гунтавацца нашы выданні. Найбольш значныя з іх: калектыўная манאграфія Мінскай вышэйшай партыйнай школы «Арганізацыйна-партыйная і ідэалагічная работа Кампартыі Беларусі ў перыяд паміж XXIV і XXV з'ездамі КПСС», манאграфія калектыўна аўтараваная аб дзейнасці КПБ па ажыццяўленню эканамічнай праграмы XXIV з'езда КПСС, кнігі А. І. Мальцава «Курс — эфектыўнасць і якасць», М. І. Бароўскага «Чалавек будучыні выхоўваецца сёння», Л. А. Дамітрук «Сацыяльна-актыўнасць вытворчага калектыву» і іншы.

Будуць створаны кнігі: «XXV з'езд КПСС: вынікі і перспектывы камуністычнага будаўніцтва», «Генеральная лінія знешняй палітыкі КПСС», Павялічана выцук літаратуры па ідэя-маральнаму выхаванню і літаратуры, выкрываючай буржуазную ідэалогію. Палешыцца мастацкае афармленне выданняў.

Многа задум, вялікія планы ў камуністаў і ўсяго калектыву выдавецтва «Беларусь» на новую пяцігодку. Абмяркоўваючы іх на адкрытым партыйным сходзе ў святле рашэнняў XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда КПБ, камуністы і беспартыйныя таварышы паказалі, што лны глыбока ўсведамляюць свой абавязак перад партыйнай і народам, сваю палітычную адказнасць за даручаную справу і будучы натхніна і творча працаваць над выпускам літаратуры, якая б узбагачала ўсю практыку дзейнасці партыйных арганізацый, садзейнічала ідэалагічнаму забеспячэнню нашых планаў, услаўляла веліч лум і спраў партыі камуністаў, савецкага народа.

І. САЧАНКА,
сакратар партарганізацыі, загадчык рэдакцыі масава-палітычнай літаратуры выдавецтва «Беларусь».

У ІМЯ ЖЫЦЦЯ, У ІМЯ МІРУ!

З вялікай зацікаўленасцю і душэўным хваляваннем мы чытаем і асэнсоўваем матэрыялы XXV з'езда Камуністычнай партыі.

Эканамічныя задачы, ідэяна-выхаваўчая работа, — усё гэта цесна звязана з развіццём культуры, з узвышэннем духоўных патрэб савецкага чалавека.

Вельмі кранаюць словы Л. І. Брэжнева: «І, нарэшце, важнейшы вынік мінулага 60-годдзя — гэта савецкі чалавек. Чалавек, які здолеў, заваяваўшы свабоду, адстаць яе ў самых цяжкіх баях. Чалавек, які будаваў будучыню, не шкодуючы сіл і дучы на любыя ахвяры. Чалавек, які прайшоўшы ўсе выпрабаванні, сам непазнавальна змяніўся, спалучыў у сабе ідэйную перакананасць і велізарную жыццёвую энергію, культуру, веды і ўменне іх прымяняць. Гэта — чалавек, які, будучы гарачым патрыётам, быў і заўсёды будзе паслядоўным інтэрнацыяналістам».

Радасна ўсведамляць тое, што XXV з'езд партыі ўдзяліў вялікую ўвагу выхаванню чалавека будучыні.

У асноўных напрамках развіцця народнай гаспадарыні СССР на 1976—1980 гады запісана: «Асабліваю ўвагу ўдзяліць выпуску падручнікаў, літаратуры для дзяцей і юнацтва». «Павялічыць вытворчасць і расшырыць тэматыку кінафільмаў для дзяцей і юнацтва».

Мне ўспамінаецца сакавік 1973 года. У Маскве адбылася Міжнародная сустрэча дзячых пісьменнікаў. Літаратары, якія прыехалі з розных кантынентаў зямлі, з асаблівай горыччу гаварылі аб маленькіх тытэжах дзячых кніг у капіталістычных краінах — кніг, напісаных прагрэсіўнымі пісьменнікамі. І, наадварот, нізкатрабныя кніжачкі, якія атручваюць свядомасць дзіцяці, — навадзіюць кніжны рынак.

Адзін аргенцінскі пісьменнік на сустрэчы з маскоўскімі піянерамі выказаў думку многіх сваіх калег: «Мы вельмі зайздросцім савецкім дзячым пісьменнікам; аб іх кланоніцца ўрад, лны маюць такіх удзячных, многамільённых чытачоў! Шчаслівыя людзі!».

Спраўды, мы — шчаслі-

выя людзі. І гэта нас абавязвае.

На творах не ставіцца «Знак якасці». Але высокая якасць — необходимая ўмова для твора дзіцячай літаратуры, дзе павінны гарманічна зліцца ідэйны сэнс і само гучанне мастацкага слова.

І яшчэ адно пытанне, звязанае, як мне здаецца, з усімі жанрамі літаратуры. Гэта пытанне братаў літаратурных сувязей. Пяцка пераважна той вялікі ўклад, які ўносяць нашы паэты і пісьменнікі ў скарбонку культуры, перакладаючы на беларускую мову лепшыя творы сусветнай і сучаснай літаратуры. Пашываюцца далеглыя нашай літаратуры. Нездаўма створаны ідэяна альманах істцы знамянальную назву — «Далеглы».

Святочныя, братэрскія сустрэчы ў час літаратурна-мастацкіх дэкад — добрая, вельмі карысная справа. Умацоўваюцца творчы сувязі, умацоўваюцца сяброўскія адносіны людзей.

І ўсё ж необходимы больш сустрэчкі не толькі ў святы, але і ў будні. Гэта пытанне своечасова і востра ўзнята ў газеце «Правда» за 13 сакавіка г. г. нашым украінскім сябрам Віталем Карочынам. Ён аўсім слухна гаворыць аб тым, што пісьменніцкія дэлегацыі павінны выязджаць за межы сваёй рэспублікі для дзелавых кантактаў, для канкрэтнага знаёмства з культурай і літаратурным жыццём таго ці іншага народа. І не толькі з літаратурай, а з людзьмі — будучымі героямі твораў.

Я, прынамсі, адчула сябе больш багатай, калі прэзнаёмляся ў самыя будзённыя дні з узбекскімі жанчынамі-механізатарамі, з латышскімі рыбакамі; калі пасябрала з настаўнікамі і вучнямі адной рыжскай школы.

Савецкі чалавек, дзе б ён ні працаваў, перш за ўсё, імкнецца да міру. І шчасце савецкай літаратуры ў тым, што яна служыць народу, аб якім сказаў Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Л. І. Брэжнеў: «Гэта народ выключнай прадавітасці, мужнасці, вынослівасці, душэўнай шчодрасці, таленту і розуму».

Эдзі АГНЯЦВЕТ.

ВЫСОКІ ПАЛІТЫЧНАЯ

У планах выдавецтва «Беларусь» па прапагандзе рашэнняў XXV з'езда КПСС і паказу іх ажыццяўлення найпершае месца адводзіцца авангарднай ролі камуністаў, іх прызыванню запальваць сэрцы людзей, захапляць асабістым прыкладам на новыя здзяйсненні, іх палітычнай адказнасці за выкананне партыйных рашэнняў, дзяржаўных планаў і сацыялістычных абавязанстваў, за маральны клімат у рабочым калектыве і сям'і, за тых, хто працуе і жыць побач. Адна з брашур будзе так і называцца — «Палітычная адказнасць камуніста». Яе рыхтуе галоўны рэдактар часопіса «Коммунист Белоруссии» Геннадзь Будай.

Мы звяртаемся да пісьменнікаў і журналістаў з заклікамі і завазамі напісаць ярыя нарысы і расказы пра камуністаў, актывічных, матэрыяльных, творцаў ўсведамляючых сваё месца і сваю роллю ў радах змагароў за паспяховае ажыццяўленне велічных планаў, беззапавярных байцаў партыі. Неўзабаве выйдзе ў свет брашура «Важак камуністаў» журналіста Мікалая Жылінскага. У ёй ідзе размова аб удасканаленні стылю, форм і метадаў дзейнасці сакратароў партыйных арганізацый Гродзенскай вобласці. Выхтуецца да друку кніга нарысаў пра сакратароў райкомаў і гаркомаў партыі «Радасці нялёгка дарог». У стварэнні яе прынялі ўдзел пісьменнікі Мікола Гроднеў, Аляксандр Капусцін, Сцяпан Кухараў, Валерыя Мыслівец, журналісты Марыя Карпенка, Раіса Самусенкава, Алена Уладзімірава і іншыя. Будзем працягваць і палітычна-серыйныя выданні кніг «Людзі працоўнага і патнага подзвігу» і плакатаў «Героям працы — слава!».

Маем надзею, што і камуністы, героі пяцігодкі, адгукнуцца на нашу просьбу падзяліцца сваім вопытам у брашурах міжвыдавецкай серыі, якая карыстаецца значным попытам.

Плануецца выданне калектыўнай працы «Далейшае

ГОНАР, АДКАЗНАСЦЬ

пануе выдаць сваю кнігу «На галоўных напрамках» — аб дзейнасці партыйных камітэтаў рэспублікі па падбору і выхаванню ідэалагічных кадраў з аналізам работы гэтых кадраў па ключавых напрамках камуністычнага выхавання працоўных. Сёлета ж намечасца выдаць кнігу сакратара Мінскага абкома КПБ Расціслава Платонава «Залаты фонд партыі» — пра клопаты партыйных камітэтаў аб выхаванні прапагандысцкіх кадраў, павышэнні іх аўтарытэту, ідэяна-тэарэтычных і прафесійных ведаў, стварэнні неабходных умоў для паспяховай працы.

Работнікам партыйных і савецкіх органаў адрасуецца кніга «Партыйнае кіраўніцтва і дзяржаўнае кіраванне», працу над якой зараа завяршае загадчыца сектара аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ Паўла Украінец.

«Важная ўмова паспеху партыйнага кіраўніцтва заключасца ў ленинскім стылі работы, — падкрэсліваецца ў Справаздачным дакладзе ЦК КПСС, — а ленинскі стыль — гэта стыль творчы, чужы суб'ектывізму, прасякнуты навуковым падыходам да ўсіх грамадскіх працэсаў. Ён прадуладжвае высокую патрабавальнасць да сябе і іншых, выключае самазадавальненасць, процістаяць любым праўленням бюракратызму і фармалізму». «За ленинскі стыль у рабоце» — так будзе называцца зборнік, які рыхтуе да выдання ў будучым годзе Інстытут історыі партыі пры ЦК КПБ і Мінская вышэйшая партыйная школа.

У наступныя гады плануецца выдаць кнігі «Дзелавітасць, матэрыяльнасць, канкрэтнасць» — аб палітычным стылі і метадаў практычнай дзейнасці партыйных камітэтаў, лепшым вопыце партыйнага кіраўніцтва гаспадарчым і культурным будаўніцтвам, «Партыйная прынцыповасць і патрабавальнасць» — аб выхаванні кадраў у духу партыйнай прынцыповасці і патрабавальнасці, крытычных адносін да вынікаў сваёй працы, нецярпнасці да ўся-

У ГЭТЫЯ дні працоўныя Беларусі, як і ўсе са-вецкія людзі, жывуць і працуюць у атмасферы высокай патрыятычнай акрыленасці, сацыяльнага аптымізму, дзяржанні і нава-тарства, выкліканых гістарыч-нымі рашэннямі XXV з'езда КПСС. Звяртаючыся да яго вы-нікаў, яны зведваюць хваляю-ча пачуцці гонару за веліч пра-цы і здзяйсненняў роднай ленинскай партыі, найглыбей-шае задавальненне дальнабач-насцю і мудрасцю яе ўнутра-най і знешняй палітыкі, сталас-цю і дзейнасцю кіраўніцтва ўсімі сферамі камуністычнага будаўніцтва.

Рабочы клас, калгаснае ся-лянства, народная інтэлігенцыя Беларусі ўспрынялі рашэнні і матэрыялы XXV з'езда КПСС як баявое кіраўніцтва да дзеяння, магутны стымул для новых слаўных спраў і здзяйсненняў. Горача адабраючы, поўнасцю і непадзельна падтрымліваючы іх, працоўныя рэспублікі дэ-манструюць гатоўнасць і рашу-часць сваёй ударнай працай на ўсіх участках камуністычнага будаўніцтва ажыццявіць прад-вызначэнні партыі.

19 сакавіка ў Мінску адбыў-ся сход партыйнага актыву Кам-партыі Беларусі, на якім абмер-кавалі вынікі XXV з'езда КПСС і задачы партыйных ар-ганізацый рэспублікі.

У рабоце сходу прынялі ўдзел члены і кандыдаты ў чле-ны ЦК КПБ, члены Рэвізійнай камісіі КПБ, сакратары абко-маў, першыя сакратары гарко-маў і райкомаў партыі, сакра-тары парткомаў на правах рай-комаў партыі, намеснікі стар-

арганізацый, дырэктары саўга-саў і старшыні калгасаў, работ-нікаў навуковых і навучальных устаноў, адказныя работнікі апарату ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Мі-ністраў БССР, кіраўнікі мініс-тэрстваў, ведамстваў і аргані-зацый рэспублікі.

сакратар Мінскага абкома КПБ І. Я. ПАЛЯКОУ, першы сакра-тар Брэсцкага абкома КПБ У. А. МІКУЛІЧ, слесар-інструмен-тальшчык Мінскага транснага заводу, член ЦК КПСС, Герой Сацыялістычнай Працы Я. І. КЛІМЧАНКА, першы сакратар Віцебскага абкома КПБ С. М.

ПЕШКІН, віцэ-прэзідэнт Акадэ-міі навук БССР У. А. БЕЛЫ, да-ярка калгаса імя Жданова Брэсцкага раёна, дэпутат Вяр-хоўнага Савета СССР Л. Д. БРЫЗГА, першы сакратар Ар-шанскага райкома КПБ В. І. КАГАЛЕНАК, дырэктар «гро-дзенскага вытворчага аб'яднан-ня «Азот» імя С. В. Прытыцка-га Г. І. САЛАУЭУ, сакратар парт-ыйнага камітэта Гомельскага заводу сельскагаспадарчага ма-шынабудавання І. Д. КАВАЛЕУ, брыгадзір брыгады маляроў будтрэста № 17 «Лаўсанбуд», Герой Сацыялістычнай Працы А. У. ШАТУХІНА, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па прафесія-нальна-тэхнічнай адукацыі Л. Г. МАКСІМАУ.

У аднадушна прынятай рэза-люцыі сход актыву Кампартыі Беларусі, выказваючы волю камуністаў і ўсіх працоўных рэс-публікі, цалкам і поўнасцю адобрыў дакументы і рашэнні XXV з'езда КПСС, прыняў іх да няўхільнага кіраўніцтва і выка-нання.

Адобраны Мерапрыемствы ЦК КПБ па выкананню рашэн-няў XXV з'езда КПСС.

З вялікім уздымам удзельні-кі сходу накіравалі прывіталь-нае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Генеральнаму са-кратару ЦК КПСС таварышу Л. І. Брэжневу.

БЕЛТА.

П Л А Н Ы П А Р Т Ы І Б У Д У Ц Ь В Ы К А Н А Н Ы С Х О Д П А Р Т Ы Й Н А Г А А К Т Ы В У К А М П А Р Т Ы БЕ Л А Р У С І

шыні аблвыканкомаў, старшыні гарвыканкомаў і райвыканко-маў, старшыні абласных саве-таў прафсаюзаў, сакратары ЦК ЛКСМБ і першыя сакратары аб-комаў камсамола, старшыні аб-ласных камітэтаў народнага кантролю, вялікая група сакра-тароў пражытных партыйных арганізацый, перадавікоў пра-мысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, кіраўнікоў прад-прыемстваў прамысловасці, транспарту, сувязі, будаўнічых

Удзельнікі сходу з вялікім уздымам выбралі ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генераль-ным сакратаром ЦК КПСС та-варышам Л. І. Брэжневым. З дакладам «Аб выніках XXV з'езда КПСС і задачах партый-ных арганізацый рэспублікі» выступіў кандыдат у члены Па-літбюро ЦК КПСС, першы са-кратар ЦК Кампартыі Беларусі таварыш П. М. МАШЭРАУ. У спрэчках выступілі першы

ШАБАШОУ, першы сакратар Гомельскага абкома КПБ В. А. ГВОЗДЗЕУ, старшыня калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна, двойчы Герой Сацыялістычнай Працы У. А. РАЛЬКО, першы сакратар Гродзенскага абкома КПБ Л. Г. КЛЯЦКОУ, першы са-кратар Магілёўскага абкома КПБ В. В. ПРЫШЧЭПЧЫК, член Ваеннага савета — начальнік Палітупраўлення ЧВВА А. В. ДЗЕБАЛЮК, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. ЛЯ-

У АГУЛЬНАНАРОДНЫМ РЭЧЫШЧЫ

У Справаздачным дакла-дзе, з якім на XXV з'ездзе партыі выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Леанід Ільіч Брэжнеў, пад-крэслівалася, што гады дзе-вятай пяцігодкі характарыза-валіся далейшай актывізацы-яй дзейнасці творчай інтэлі-генцыі. Зараз яна ўносіць важны ўклад у агульнапарт-ыйную і агульнанародную справу будаўніцтва камуніс-тычнага грамадства. Гавары-лася і пра тое, што партый-ны падыход да пытанняў лі-таратуры і мастацтва спалуч-чае чужыя адносіны да мас-тацкай інтэлігенцыі, дапамо-гу ў яе творчых пошуках з прыняццю павасця.

Кампазітары Беларусі ў сваёй рабоце пастаянна ад-чуваюць цвёрдую прышчы-повую, і ў той жа час пя-шчотную і сяброўскую пад-трымку з боку партыйнай арганізацыі рэспублікі. Мы горача ўспрынялі пажаданне XXV з'езда КПСС — ства-рць новыя творы, вартыя нашай гісторыі, нашага су-часнага і будучага, нашай партыі і народа, нашай вялі-кай Радзімы.

Беларускія кампазітары лі-чаць кроўнай справай весці сродкамі свайго мастацтва прапаганду велічнай прагра-мы, вызначанай XXV з'е-дам КПСС. Паказваць у тва-рах лепшыя рысы сучасніка, мацаваць сувязь з жыццём — найпершы наш абавязак.

У дні работы з'езда многія

кампазітары выступалі са сывавадачным канцэртамі ў Жодзіна ў Палацы культуры аўтамабілебудаўнікоў.

Асабліва мне запамніліся сустрэчы з Валянцінам Іва-навічам Ганчаровым, брыга-дзірам слесараў, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Гэты малады рухавы мужчы-на, вельмі інтэлігентны з вы-гляду, зачараваў нас сваімі ведамі ў музыцы, літарату-ры, мастацтве.

Такі ён сённяшні рабочы. Ударнік пяцігодкі, добрасум-ленны працаўнік. У той жа час вялікі дзяржаўны дзеяч. Чалавек высокай культуры.

І мы імкнемся ў сваіх тва-рах раскрываць лепшыя ры-сы характару такіх людзей.

Белазавуцы на развітанне падаравалі нам сувенір. Гэта — быццам зарука творчай садружнасці рабочых і кам-пазітараў, як напамінак таго, што дружбу трэба развіваць і надалей.

XXV з'езд КПСС заклікаў да далейшага павышэння да-рабыту саветскіх людзей, па-ляпшэння ўмоў іх працы і побыту, значнага прагрэсу аховы здароўя, адукацыі, культуры, — да ўсяго, што са-дзейнічае фарміраванню но-вага чалавека, усебаковаму развіццю асобы, удаскана-ленню сацыялістычнага ладу жыцця.

Сваімі творамі кампазіта-ры рэспублікі будуць спры-яць вырашэнню гэтых вялі-кіх задач.

К. ЦЕСАНОУ,
сакратар партыйнай
арганізацыі Саюза
кампазітараў БССР.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

САДРУЖНАСЦЬ УМАЦОЎВАЕЦА

Саюз пісьменнікаў БССР і на-летку Мінскага станбаудаўні-цкага заводу імя Кірава, паміж якімі наладзіліся шэфскія сувя-зі, умацоўваюць гэтую творчую садружнасць. На чарговым па-сладжэнні камісіі саюза па на-рысу і публіцыстыцы зацвер-джаны распрацаваныя сумесна з партыяй заводу план і та-матына правядзення на прад-прыемстве «круглага стала» «Рабочы ў дзесціх пяцігод-цы». Круглы стол мяркуюца правесці з удзелам пісьменні-каў, рабочых, інжынерна-тэх-нічных работнікаў, вучоных-са-цыялагаў. Сярод пытанняў, якія будуць абмеркаваны, — та-кія, як сацыяльна-эканаміч-ныя умовы працы рабочага,

фарміраванне асобы ў калекты-ве, павышэнне сацыяльнай актывнасці рабочых, асабліваці ідэяна-маральных і сацыяльна-псіхалагічных рыс чалавека, яны складваюцца ў калектыве.

Камісія па нарысу і публіцы-стыцы заклікае пісьменнікаў прыняць актыўны ўдзел у гэ-тым мерапрыемстве, якое пры-значана на другую палову кра-савіка.

На пасаджэнні камісіі высту-піў намеснік старшыні праў-лення СП БССР І. Чыгрынаў. Ён гаварыў аб падрыхтоўцы пісьменніцкай арганізацыі да свайго VII з'езда і тых задачах, што паўстаюць у сувязі з гэ-тым перад камісіяй па нарысу і публіцыстыцы.

В Ы П А Ч У Ь І гэты го-лас. І вас адразу ахоп-лівае хваляванне, і хочацца, каб песня паўтарала-ся зноў і зноў, каб гэты голас, моцны, глыбокі, з цудоўнай тэмбравай афарбоўкай, расказ-ваў і расказваў нам пра самае святое, што ёсць у сэрцы кожна-га чалавека — пра любоў да Радзімы, якая сёння здзіўляе свет веліччу сваіх задум і здзяйсненняў.

Калі выступае Людміла Зы-кіна, сярод слухачоў не зной-дзецца абыякавых, бо кожнага, ці то малады чалавек або ветэ-ран з пасіпавымі скронямі, мас-так або рабочы, арыст ці кал-гаснік, захапляе шчырасць, ней-кая асабліва задушэўнасць і лірычнасць, якія спалучаюцца ў песні Зыкінай з высокім па-трыятызмам і грамадзянскаю паучнасцю.

І не вынадкова на Кубе і ў Чэхаславакіі, у Індыі і Новай Зеландыі, у Японіі, Францыі, Канадзе, Аўстрыі, ФРГ і ШВА, ва ўсіх замежных краінах, дзе выступала Людміла Зыкіна, з'явілася так многа новых пры-хільнікаў рускай народнай і са-вецкай песні.

Некалькі дзён у Мінску пра-ходзілі канцэрты народнай ар-тыстыкі СССР, лаўрэата Ленін-скай прэміі Людмілы Зыкінай. Некалькі дзён не сціхалі апла-дысменты ўдзячных слухачоў.

Мы сустрэліся са спявачкай перад яе выступленнем.

— Людміла Георгіеўна, вы часта бываеце ў Беларусі, якія пачуцці выклікаюць сустрэчы з нашымі слухачамі, з нашым краем?

— Я пабывала і ў Хатыні, і ў Брэсцкай крэпасці-героі, — гаворыць спявачка. — У Брэсце мне даводзіцца бываць даволі часта, калі я еду на гастролі за мяжу. І не было яшчэ выпадку, каб я не павелала мемарыяльны комплекс, не накланілася леген-дарнай шытадзілі, якая стала сімвалам гераізму і мужнасці саветскага народа. Маё дзіцін-ства і юнацтва таксама пера-крэсліла вайна. Таму пачуцці гонару заўсёды ахоплівае мяне, калі бачу сённяшнія жыццё нашага народа, цудоўныя свет-лыя гарады і шчаслівыя твары людзей. Пачуцці гонару і... го-рычы, калі чуеш жалобны звон Хатыні.

У маёй творчасці значнае месца займаюць песні пра тое, як перамога наш салдат, як адстаеў Радзіму, пра дзе про-стых жанчын — жолак і маці, у якіх вайна адцяла мужа ці сына...

П Е С Н Я — Л Ю Б О У М А Я

Вельмі радасная для мяне падзея адбылася ў дні, калі праходзіў XXV з'езд КПСС. Мне быў ўручаны медаль Фон-ду міру за канцэрты, сродкі ад якіх шлі на тое, каб дапама-чы барацьбітам за мір.

— Што для вас галоўнае ў песні?

— Перш за ўсё музычная драматычнасць твора. — гаворыць Л. Зыкіна. — Калі пра-цуеш над песняй, імкнешся вы-светліць у ёй тую жывую і су-часную граю, якія выклікаюць канкрэтныя, «сённяшнія» аса-цыяцыі ў глядзельнай зале. Во песня — самае прамое і цэле-раднае выражэнне думак і па-чуццяў, якімі жыве сёння чала-век. Тэма Радзімы невычэрп-ная для мастака. І я імкнуся перадаць у песні веліч і прыга-жосць чалавека, шчырасць, сар-дэчнасць, самаахварынасць, вер-насць доўгу.

— Што для вас галоўнае ў песні?

— Перш за ўсё — гаворыць Л. Зыкіна. — Калі пра-цуеш над песняй, імкнешся вы-светліць у ёй тую жывую і су-часную граю, якія выклікаюць канкрэтныя, «сённяшнія» аса-цыяцыі ў глядзельнай зале. Во песня — самае прамое і цэле-раднае выражэнне думак і па-чуццяў, якімі жыве сёння чала-век. Тэма Радзімы невычэрп-ная для мастака. І я імкнуся перадаць у песні веліч і прыга-жосць чалавека, шчырасць, сар-дэчнасць, самаахварынасць, вер-насць доўгу.

— Ну і нарэшце — трады-цыйнае пытанне. Вашы бліжэй-шыя планы?

— Перш за ўсё — новыя пес-ні, новыя сустрэчы з гледачом — саветскім і зарубежным.

Л. КРУШЫНСКАЯ.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за імятагавую актывную навукова-педагагічную і грамадскую дзейнасць і ў сувя-зі з пяцідзесцігоддзем з дня нараджэння прарэктар па навучаль-най і навуковай рабоце Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага таа. Сцепанічэвіч Калерын Іосіфаўна ўзнагароджана Ганаровай грамадай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

МУДРАСЦЬ ШЧОДРАГА

Урачысты вечар, прысвечаны 80-годдзю К. К. Крапіва

ЯГО траінас, прэстае і шчодрое на фарбы слова прыходзіць да час са школьных хрэстаматый, са старонак першай прачытанай кнігі, каб назаўсёды авалодаць нашымі сэрцамі і стаць добрым спадарожнікам і мудрым настаўнікам на ўсё жыццё. Суровыя дарогі змагання за Савецкую ўладу, за новае, шчаслівае жыццё народа і яго светлую будучыню прывялі сцяжынамі сына Кандрата Атраховіча ў вялікую літаратуру. Яны калыхалі калыску яго маладога таленту, яны сталі школай яго грамадзянскай і творчай сталасці. На старонкі сваіх твораў перанёс ён гарачы подых рэвалюцыйных бітваў, высокі грамадзянскі пафас чалавека працы, пафас усталявання новых адносін паміж людзьмі.

Пастушок, араты, народны настаўнік, салдат рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, журналіст і паэт, драматург і вучоны—прафесія чалавека, за плячыма якога восем дзесяцігоддзяў нялёгкага, але захапляючага, рэдкага лёсу, непа-

чая вялікія маральна-этычныя праблемы, яна вось ужо амаль сорак гадоў не сыходзіць са сцэны. Яе ставілі 120 тэатраў нашай краіны, яна з поспехам ішла ў Польшчы, ГДР, іншых краінах.

Неўвядальны сатырычны талент К. Крапіва зноў праявіўся ў камедыі «Брама неўміручасці», адзначанай Дзяржаўнай прэміяй рэспублікі. У цэнтры яе—праблемы мералі, глыбокія філасофскія роздумы аб месцы чалавека ў свеце, аб яго прызначэнні і праве на будучыню. У пастаноўцы праблемы, у абмалёўцы вобразу герояў сатырык кіруецца высокімі эста-

ма Мінскага гарсавета М. В. Кавалёў, госці з брацкіх савецкіх рэспублік, беларускія пісьменнікі і вучоныя, прадстаўнікі калектываў прадпрыемстваў, калгасаў і будоўляў, дзеячы мастацтва і культуры, воіны Савецкай Арміі, студэнты.

А ДКРЫВАЮЧЫ вечар, народны паэт Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі, Герой Сацыялістычнай Працы **П. У. Броўка** сказаў:

— Больш чым паўстагоддзя Кандрат Крапіва — выдатны майстар слова, валодае нашымі сэрцамі, яго выдатныя творы з дзяцінства вучылі і вучаць нас жыццю. Самая вялікая ацэнка значнасці яго твораў з'яўляецца тое, што шматлікія радкі яго баек, фельетонаў і камедыяў праніклі ў народ і зліліся з векавой народнай мудрасцю.

Восемдзсят гадоў — гэта вялікі гістарычны шлях, і ўсе гэтыя гады Кандрат Кандратавіч разам з народам, яго радасцямі і горам. Народ выхоўваў яго, і ён з юных гадоў абараняў інтарэсы людзей працы. Чатыры вайны ляглі на яго плечы, і ў кожнай з іх яму давялося быць на самай перадавой. У Вялікую Айчынную, у самы грозны і цяжкі для Радзімы час ён стаў членам ленинскай партыі і, як належыць камуністу, змагаўся з ненавіснымі гітлераўцамі да пераможнага канца.

— Дарагі Кандрат Кандратавіч, — праяцтваў **П. У. Броўка**, — мы ганарымся Вамі як зачынальнікам Беларускай савецкай літаратуры. І якую б сферу вашай творчасці мы ні ўзялі, скрозь усюды Вы паказвалі ўзор сапраўднага майстэрства. Мы ўдзячныя Вам за вялікі ўклад у развіццё нашых грамадскіх навук, асабліва ў галіне мовазнаўства.

Сёння Вы прыйшлі на свой 80-гадовы юбілей, а нам не верыцца, што Вам ужо 80. Таму што, калі ўзважыш, што робіце Вы сёння і як пісьменнік, і як вучоны, і як грамадскі дзеяч, то разумееш, што гэта пад сілу толькі чалавеку маладому, які ўступіў у пару творчага росквіту. Мы жадаем Вам яшчэ доўгія гады ісці ў першых радах беларускіх пісьменнікаў, радаваць чытачоў новымі таленавітымі, мудрымі, непаўторнымі творамі.

Слова атрымлівае сакратар ЦК КПБ **А. Т. Кузьмін**. Ад імя ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў рэспублікі ён сардэчна вітае К. К. Крапіва і жадае яму моцнага здароўя, доўгіх гадоў жыцця, новых вялікіх творчых поспехаў у імя сацыялістычнай культуры, у імя нашай Савецкай Радзімы. Ён гаворыць аб велізарным укладзе, які ўнёс пісьменнік у скарбніцу шматнацыянальнай савецкай літаратуры, аб шчырай і бязмежнай любові народа да свайго вернага сына, выдатнага дзеяча Беларускай савецкай культуры і навукі.

— Асабліва шырокае прызнанне атрымаў Ваш талент сатырыка, — сказаў **А. Т. Кузьмін**. — Сіла вашай сатыры — у глыбокім рэалізме, у непарыўнай сувязі з жыццём, мастацкай культурай народа, усім ходам камуністычнага будаўніцтва.

Нацэляваючы агонь крытыкі на перажыты мінулага ў сядомасці людзей, Вы заўсёды кіраваліся ідэаламі новага чалавека, актыўна змагаліся за перамогу камуністычных прынцыпаў у нашым жыцці.

Усёй краіне вядома Ваша драматургія. Пастаўленыя на сцэнах вядучых тэатраў, Вашы п'есы сталі сродкам магутнага ідэйнага ўздзеяння на сэрцы і розум мільёнаў гледачоў, выхавання ў іх лепшых грамадзянскіх, маральных якасцей савецкага чалавека.

Заслужана высокую ацэнку атрымаў Ваш уклад у развіццё Беларускага савецкага мовазнаўства. Глыбокая і ўсебаковая эрудыцыя нястомнага даследчыка-мовазнаўца, арганічна звязаная з вялікім вопытам выдатнага майстра мастацкага слова, дапамагае Вам плённа распрацоўваць праблемы сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Як адзін з буйнейшых арганізатараў навукі, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР Вы ажыццяўляеце непасрэднае і плённае кіраўніцтва развіццём навуковых даследаванняў і падрыхтоўкай высокакваліфікаваных кадраў мовазнаўцаў рэспублікі.

Ваша літаратурная і навуковая творчасць паспяхова спалучаецца з вялікай грамадскай дзейнасцю. Чуласць, глыбокая партыйная прынцыповасць, патрабавальнасць, душэўная высакароднасць і ідэйная чыстата, непарыўная сувязь з літаратурай брацкіх народаў нашай вялікай сацыялістычнай Радзімы выклікаюць у працоўных шчырую павагу і любоў да Вас — аднаго з самых выдатных прадстаўнікоў навуковай і мастацкай інтэлігенцыі рэспублікі, вернага баіца ленинскай партыі.

А. Т. Кузьмін уручае К. Крапіва прывітальны адрас ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў рэспублікі.

Са словам аб юбіляру выступіў драматург **А. Макаёнак**.

— Кандрат Крапіва заслужыў усеагульную шчырую любоў і павагу, — сказаў ён. — Такая шырокая папулярнасць, цікавасць да творчасці і добрыя пачуцці да Кандрата Кандратавіча тлумачацца тым, што ён — чалавек незвычайнага таленту, фігура буйная, шматгранная. У драматургіі ён — патрыярх. Аваладаўшы самым складаным жанрам літаратуры, ён праклаў сцежку нам, малодшым, на саюзную сцэну. З яго лёгкай рукі беларуская камедыя

у нашане цяпер усюды.

У мовазнаўстве ён — неаспрэчны аўтарытэт, першая скрыпка. У байках — неперайздзены майстар, у прозе — выдатны, непаўторны мастак.

У тэорыі літаратуры, асабліва драмы, сатыры, ён — настолькі грунтоўны і бездакорны, глыбокі і праніклівы, што яго выказванні саракагадовай або трыццацігадовай даўнасці і сёння гуцаць вельмі свежа і актуальна.

І галоўнае — чым бы ён ні займаўся, да чаго б ні прыклаў сваю руку — ва ўсім адчуваецца хватка чалавека з актыўным зарадам, хватка камуніста, настойлівага, нераўнадушнага, прынцыповага, ваяўнічага, а часам і суролага.

А. Макаёнак падкрэсліў ахарактарызаваў этапы таўнаўлення К. Крапіва як пісьменніка, адзначыў яго нястомную вучобу, глыбокае веданне жыцця, падкрэсліў адзінства мастацкіх ідэалаў сатырыка з ідэаламі партыі і народа.

— Савецкім людзям патрэбны ўсе жанры: оды і маршы, песні і эпапеі, трапяткая лірыка і грамадзянская публіцыстыка, — праяцтваў ён. — Уславіць, апець, аддзякаваць добрым словам, выказаць захапленне, — натуральная патрэбнасць сённяшняга тварца, якая ўнікае з нашага жыцця, маральнай прыгажосці савецкага чалавека і незлічоных россыпаў яго добрых учынкаў і подзвігаў.

Аднак таксама натуральна прыходзіць неабходнасць абурэння, калі сустракаешся з фактам або з'явай, якія не адпавядаюць высокім ідэалам нашага грамадства. І калі аўтар сатырык убачыў у жыцці шкодную з'яву, якая супярэчыць нашаму ладу жыцця, нашай маралі, сустрэўся з пэўнай маральнай хваробай асобных людзей, а затым вывёў на сцэну, раскрыў негатывную сутнасць гэтай з'явы або характару, выклікаў у гледацка або чытацка пачуццё абурэння, ды яшчэ пакараў гэта негатывнае дружным калектывным смехам, то тым самым сатырык зрабіў вялікую стваральную справу.

Стварэнне нармальнай атмасферы для развіцця гарманічнай асобы камуністычнага грамадства — ганаровая, адказная задача літаратуры, мастацтва і, у прыватнасці, сатыры. І хто можа вымераць, падлічыць, што зрабіў у гэтым сэнсе К. Крапіва! Колькі тысяч

Выступае К. Крапіва.

Фота Ул. КРУКА.

рыўна звязанага з жыццём народа, партыі і краіны.

Вызначальнай асаблівасцю творчасці К. Крапіва быў і застаецца сёння нястомны пошук тэм і вобразаў у самай гучыні народнага жыцця, у бескампраміснай барацьбе новага са старым, адыходзячым, перадавога з адсталым, што пераходзіць у нашаму імкліваму руху наперад. З найбольшай выразнасцю К. Крапіва раскрыў велізарныя магчымасці свайго пісьменніцкага таленту іменна ў сатырычным жанры. Прышоўшы да масавага чытача больш чым пяцьдзсят гадоў назад майстрам вострай, сацыяльна значнай, па-народнаму прастай і выразнай байкі, ён да гэтага часу не ведае сабе роўных у Беларускай літаратуры. Актуальныя па тэме, публіцыстычна страсныя, яны звычайна ствараліся як жывы водгук на канкрэтныя падзеі часу, нарадзіліся з жадання аўтара, паводле яго слоў, «умяшцаць у жыццё і сее-тое ў ім паправіць».

Шырокае, сапраўды ўсенароднае прызнанне атрымала яго драматургія. «Ваша творчасць, — пісаў выдатны савецкі пісьменнік Аляксандр Карняйчук, маючы на ўвазе дасягненні Крапіва-драматурга, — увайшла залатой старонкай у гісторыю нашай вялікай савецкай тэатральнай культуры». Адным з лепшых твораў нацыянальнай літаратуры аб грамадзянскай вайне стала яго гераічная драма «Партызаны», якая расказвае аб барацьбе беларускага народа супраць белапольскіх акупантаў. А сатырычная камедыя «Хто смяецца апошнім», за якую аўтар атрымаў Дзяржаўную прэмію СССР, застаецца вяршыняй творчасці драматурга. Востра сацыяльная, узнікаю-

чы тымі прынцыпамі, светлымі ідэаламі камуністычнай будучыні.

Вядомы К. Крапіва і як таленавіты перакладчык, якому належыць пераклады на беларускую мову твораў заснавальнікаў навуковага камунізму К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Леніна. Дзякуючы яго майстэрству беларускі чытач можа знаёміцца на роднай мове з творами вялікіх рускіх і савецкіх пісьменнікаў і паэтаў Д. Фанвізіна, І. Крылова, М. Гоголя, А. Астроўскага, А. Чэхава, У. Маякоўскага, А. Твардоўскага і іншых.

Карпатлівай, настойлівай і складанай работай поўны і сёння кожны дзень жыцця пісьменніка. За гэту самаадданую працу, за іскрыстую шчодрасць таленту, за радасць сустрэчы з новымі творами мільёны чытачоў і гледачоў плацяць яму шчырай любоўю і ўдзячнасцю.

Аб гэтай жывой любові да самабытнай творчасці праслаўленага майстра слова сведчыла і перапоўненая зала Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы, дзе 20 сакавіка праходзіў урачысты сход, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі, віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук БССР, акадэміка АН БССР, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Дзяржаўных прэмій СССР і БССР Кандрата Кандратавіча Крапіва (Атраховіча).

Павіншаваць юбіляра прыйшлі таварышы **П. М. Машэраў**, **Ф. А. Сурганаў**, **Ц. Я. Кісялёў**, **А. Н. Аксёнаў**, **А. Т. Кузьмін**, **У. Ф. Міцкевіч**, **Н. Л. Сняжкова**, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ **А. Ц. Караткевіч** і **А. Л. Петрашкевіч**, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ **У. А. Ляпёшкін**, старшыня выканко-

На урачыстым вечары.

ТАЛЕНТУ

вечароў ярка, вобразна, весела прапаведаваў ён свае ідэалы, сімпатыі і антыпатыі ў тэатральных залах, кіно, на ўроках і на лекцыях, на экзаменах? Якія масы—100-тысячныя, мільённыя слухалі яго мудрасць? Колькіх гарлахвацкіх ён зваліў, паклаў на лататкі? Колькіх туляў падняў, страсянуў і паставіў на ногі? Колькіх выявіў і высмейваў дыпламаваных невукаў? Колькі жаб пераехаў на яго сатырычнае кола?

— Мы вырашаем вялікія справы, — працягваў А. Макаёнак. — Перад намі стаяць грандыёзныя задачы. Аб іх гора і нахніна гаварылася на XXV з'ездзе КПСС. Вялікія планы, нахняючыя перспектывы раскрываюцца перад нашай краінай. Мы будзем камунізм—гэту святую справу здзяйсняе савецкі чалавек, выхаваны ленынскай партыяй. Наш абавязак — паказаць усю веліч гэтага чалавека, яго вышэйшасць, яго чыстую душу, яго светлыя думкі. А сатыра няхай змятае з яго шляху смецце і хлём, выяўляе і высмейвае недахопы, бязлітасна кляміць нашых ворагаў, стварае спрыяльны клімат для жыцця і творчасці чалавека працы.

АД ПРАУЛЕННЯ Саюза пісьменнікаў СССР юбіляра сардэчна вітаў рэктар Літаратурнага інстытута імя А. М. Горькага вядомы тэатральны крытык **В. Ф. Піменаў**.

— Сёння мы віншваем буйнога майстра мастацкага слова, — сказаў ён, — які стаў на творчы шлях у самым пачатку будаўніцтва новага, сацыялістычнага грамадства, прайшоў разам са сваім народам гадзі суровых выпрабаванняў, унёс каштоўны ўклад у скарбніцу шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

Глыбокае веданне народнага жыцця, творчае выкарыстанне багаццяў беларускага фальклору і жыватворных традыцый класікі дапамаглі К. Крапіве стварыць выдатныя творы ў розных жанрах. Усенароднае прызнанне атрымалі байкі, праявіліся творы, драмы і камедыі, у якіх з асаблівай сілай праявіліся такія рысы яго творчасці, як глыбокая партыйнасць, патрыятызм, непрымірмасць да ўсякага зла, якое стварае перашкоды ў паспяховым будаўніцтве новага жыцця.

— Вы з'яўляецеся ўзорам пісьменніка-байца, пісьменніка-камуніста, вернага салдата ленынскай партыі, — працягваў прамоўца. — Таленавіты педагог, шматвостны вучоны, Вы ўнеслі выдатны ўклад у распрацоўку мовазнаўства і літаратуразнаўства, у справу выхавання навуковых кадрў рэспублікі.

Гістарычныя рашэнні нядаўняга XXV з'езда КПСС нахняюць нас, работнікаў савецкай культуры, на новыя здзяйсненні ў імя светлай будучыні. І мы ўпэнены, што Кандрат Кандратавіч яшчэ доўгія гады будзе аддаваць свой мудры талент, невычарпальную энергію і працавітасць служэнню народу і партыі.

Аб вялікіх заслугах К. Крапівы ў развіцці беларускай навукі гаварыў у сваім выступленні віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР, акадэмік АН БССР **А. С. Махнач**. Ён падкрэсліў значны ўклад вучонага ў беларускае мовазнаўства і літаратуразнаўства. Пры не-

пасрэдным і актыўным удзеле К. Крапівы былі праведзены змяненні і ўдакладненні ў беларускім правапісе, створана нарматыўная граматыка, складзены «Дыялекталогічны атлас беларускай мовы», выдадзены руска-беларускі і беларуска-рускі слоўнікі. Шмат сіл аддаў ён падрыхтоўцы і выхаванню нацыянальных навуковых кадрў.

Віншуючы юбіляра, беларускія вучоныя аддаюць даніну павагі яго нястомнай навукова-даследчай дзейнасці, незвычайнаму арганізатарскаму таленту. Сённяшнія ўрачыстасці — гэта свята не толькі ўсёй савецкай літаратуры, культуры, але і навуцы, у якой так плённа працуе К. Крапіва.

Цёплае віншаванне сяброў—беларускіх літаратараў перадаў юбіляру народны пісьменнік рэспублікі **І. Шамякін**.

— Мы добра ведаем і любім Кандрата Кандратавіча, на творчасці якога вычліся майстэрства, партыйнай і грамадзянскай сталасці пакалення беларускіх пісьменнікаў. Я ўспамінаю, якое глыбокае ўражанне зрабіла на мяне, тады яшчэ студэнта, пастаноўка «Партызан». Пазней мне казалі, што такія ж пачуцці павагі да народных мсціўцаў абудзіла гэта драма ў многіх гледачоў і чытачоў. Я цвёрда перакананы, што «Партызаны» К. Крапівы, як і «Разгром» А. Фадзеева, «Дрыгва» Я. Коласа, «Браняпоезд 1469» У. Іванова, адыгралі вялікую ролю ў выхаванні савецкага патрыятызму, любві да сацыялістычнай Радзімы. Уся Ваша шматгранная дзейнасць з'яўляецца для нас прыкладам беззапаветнага служэння свайму народу, партыі.

Сабраты па дзяржаўнай юбіляру букеты жывых кветак і паэтычнае віншаванне, якое прачытаў **П. Макаль**.

ДОБРЫЯ словы ўдзячнасці шматмільённай арміі ўкраінскіх чытачоў прывёз К. Крапіве сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Украіны **А. С. Лявада**.

— Пісьменнікі, чытачы і гледачы Савецкай Украіны даручылі перадаць Вам, Кандрат Кандратавіч, глыбокія пачуцці шчырай любві і павагі, — сказаў ён. — Выкарыстоўваючы назвы Ваших цудоўных твораў, скажам, што мы ў адносінах да Вашай творчасці па-сапраўднаму, па-сур'ёзнаму «зацікаўленыя асобы», таму што ў Ваших творах «пяюць жаваранкі», у іх «смах і гнеў», яны заўсёды «з народам», за многія гады не раз з трыумфам вытрымалі «пробу агнём». Таму што яны даўно прайшлі цераз «браму неўміручасці», а «канцу дружбы» нашай, брацкай, сардэчнай і непарушнай не бывае ніколі.

Ад Саюза пісьменнікаў Літвы юбіляра цёпла вітаў вядомы літоўскі празаік **І. К. Мікіялінскас**.

Літоўскі народ ведае К. Крапіву, як буйнога майстра мастацкага слова, сказаў ён. Як пісьменніка, творчасць якога заснавана на лепшых традыцыях беларускага нацыянальнага фальклору. Яна ўвабрала ў сябе народную мудрасць, прыгажосць і дакладнасць народнай мовы, шчодрасць і даброту характару чалавека-працаўніка, чалавека-барацьбіта.

Ад удзячных чытачоў і гледачоў янтарнага краю гошчэ сардэчна павіншаваў юбіляра, пажадаў яму новых творчых перамог.

Вершаванае прывітанне з бергаю Нявы прывёз юбіляру ленынградскі паэт і перакладчык **Л. І. Хаўстаў**. На падмошчых ленынградскіх тэатраў, адзначыў ён, заўсёды з вялікім поспехам ішлі, ідуць і будуць ісці Вашы цудоўныя п'есы. Яны вучаць гледачоў грамадзянскай мужнасці, сумленнасці перад людзьмі і самім сабой, непрымання лжы, крывадушнасці, ханжаства і іншых заганаў, у якое б квяціцца адзёненне яны ні апрачаліся.

Сакратар ЦК ЛКСМБ **Л. М. Балашка** ўручыла пісьменніку Ганаровую граматы ЦК ЛКСМБ, якой ён узнагароджаны за плённую работу па камуністычнаму выхаванню моладзі. Яна сказала, што юнакі і дзяўчаты рэспублікі вучацца на творах К. Крапівы філасофскаму асэнсаванню рэчаіснасці, прыняццю павасці і непрымірмасці да яе адмоўных з'яў, знаходзяць у іх для сябе адказы на многія жыццёва важныя пытанні.

Ад родных палёў і лясоў, ад сівога Нёмана, які пачынаецца ля вёскі Нізак, ад працоўных ўздзеншчыны прывезлі хлеб-соль, цёплыя і сардэчныя словы прывітання землякі К. Крапівы. Старшыня калгаса «Чырвоны Кастрычнік» **В. І. Хадасюк** раскажаў пісьменніку аб поспехах працоўных раёна, якія разгарнулі сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне планаў дзясятай пяцігодкі.

Добрыя пажаданні ад аўтамабілебудаўнікоў Беларусі перадалі К. Крапіве інжынер-канструктар Мінскага аўтамабільнага завода **І. А. Гарэцкі**, ад воінаў Савецкай Арміі—першы намеснік начальніка Палітпраўлення ЧВВА генерал-маёр **В. С. Нячаеў**, ад дзяржаўнага мастацтва—першы намеснік міні-

ВНУ і школ, пазнаёміў прысутных член-карэспандэнт АН БССР **І. Я. Науменка**.

СУСТРЭТЫ гарачымі апладысмантамі на трыбуну падымаецца **К. К. Крапіва**.

— Жыццё — гэта велізарнае багацце, дараванае нам прыродай, і чым даўжэй чалавек пражыве, тым яно больш значнае і важнае, тым больш ён увабраў у сябе гадоў і дзён, сонца і навальніц, радасці і смутку, цёплыні чалавечых пачуццяў — усяго таго, што складае паўнату жыцця,—гаворыць ён.

Мне за маё жыццё давалося быць сведкам многіх падзей—вялікіх і малых. Самай вялікай з гэтых падзей, што карэнным чынам змяніла лёс мільёнаў людзей і вызначыла мой асабісты лёс, была Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, якая зняла ланцугі з працоўнага люду, з'яднала народы пад ленынскім сцягам для вялікай мэты—пабудовы першага ў свеце сацыялістычнага грамадства, выклікала да жыцця і акрыліла для творчай работы шматлікія народныя таленты.

Мой узрост дае мне магчымасць наглядна супаставіць нашу сённяшняе з тым, што было раней, што засталася ў маёй памяці з дзяцінства і юнацтва. Цяп і сажа, лучына і лапці, хата з глінабітнай падлогай—усё гэта для мяне не этнаграфічныя экспанаты, а факты і рэчы маёй біяграфіі. Яны заўсёды паўстаюць у маім уяўленні побач з трактарам і камбайнам, як процілеглыя сімвалы горкай сялянскай долі і радаснай свабоднай працы савецкага чалавека. І якую б галіну жыцця

яшчэ не ўсе. Ён можа даць багаты плён толькі ў выніку ўпартай працы, азоранай святлом вялікіх ідэй. І якое шчасце, што ў нас, савецкіх пісьменнікаў, ёсць такія мудры настаўнікі, як Камуністычная партыя—носьбіт самых перадавых ідэй, якія асвятляюць наш творчы шлях; што ёсць такая глыбокая крыніца ведаў, як працы класікаў марксізму-ленынізму, якія вучаць нас пазнаваць заканамернасці грамадскіх з'яў і складаных чалавечых адносін.

Калі надыходзіць час падводзіць баланс пражытаму і зробленаму, само па сабе ўзнікае пытанне: а як жа ты распарадзіўся дарам прыроды, што выпаў на тваю долю? Ці ўсе зрабіў для таго, каб ён стаў здабыткам людзей? На паверху аказаецца, што ёсць і недахопы, і пралікі, і недабор, а няўмольны бег часу не дае ўжо магчымасці ўнесці ў гэты баланс істотныя дапаўненні і папраўкі. Але мяне радуе прысутнасць у гэтай зале і па-за ёй многіх малодшых маіх сяброў і таварышаў па працы, таленавітых, поўных энергіі, якія з поспехам памнажаюць сёння дасягненні беларускай літаратуры і навуцы, і ўзімуць іх заўтра на яшчэ большую вышыню.

Як і ўсе савецкія людзі, нахнёныя велічымі перспектывамі, раскрытымі перад нашым народам у яркім і глыбокім Справаздачным дакладзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС **Л. І. Брэжнева** і ў рашэннях гістарычнага XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, я з вялікім аптымізмам і ўпэненасцю гляджу ў нашу светлую будучыню і буду рады кроплю і сваёй працы дабавіць у вялікае мора пра-

К. Крапіву віншуюць землякі.

Фота Ул. КРУКА.

стра культуры рэспублікі **А. І. Ульяновіч**, ад калектыву студэнтаў і выкладчыкаў БДУ імя У. І. Лёніна—рэктар універсітэта **У. М. Сікорскі**, ад творчых саюзаў Беларусі—народная артыстка СССР **Л. П. Александровская**, народны мастак рэспублікі **М. А. Савіцкі**, ад акцёраў тэатра імя Я. Купалы—народны артыст СССР **Л. Р. Рахленка**.

З прывітанымі адресамі і тэлеграмамі, якія паступілі ў адрас юбіляра ад вядомых савецкіх пісьменнікаў **Г. Маркава**, **К. Сіманова**, **М. Ціханова**, прэзідэнта АН БССР **А. П. Аляксандрава**, віцэ-прэзідэнта АН СССР **П. Н. Федзеева**, іншых вядомых дзяржаўнай культуры і навуцы, партыйных, савецкіх арганізацый, калектываў прадпрыемстваў і калгасаў,

мы ні ўзялі, заўсёды перад вачыма паўстаюць кантрасты сённяшняга і мінулага як сведчанні нашых грандыёзных перамог у вялікім паходзе да камунізму. І самае яркае сведчанне—гэта самі савецкія людзі.

У маім становішчы чалавек мае права азірнуцца на пройдзены шлях, падсумаваць зробленае і ня зробленае, падумаць аб будучыні. На гэтым шляху былі і цяжкасці, і складаныя праблемы, і неабходнасць шукаць свае сцежкі ў жыцці, каб быць у кожнага чалавека, асабліва калі ён яшчэ і пісьменнік, і хоча сказаць людзям штосьці саае, запаветнае, яшчэ нікім не сказанае.

Я ўжо неяк гаварыў аб тым, што творчы талент, якім надарыла чалавек прырода, гэта

цоўных здзяйсненняў народа.

— Ад усёй душы я ўдзячны Цэнтральнаму Камітэту Кампартыі Беларусі, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета БССР, Савету Міністраў рэспублікі за сардэчнае прывітанне і высокую ацэнку маёй працы, сказаў у заключэнне **К. К. Крапіва**, — Шчырае дзякуй усім, хто павіншаваў мяне добрым словам, аказаў мне гонар сваёй прысутнасцю на гэтых урачыстасцях.

...Урачысты вечар заканчваецца. Артысты тэатра імя Янкі Купалы запрашаюць прысутных на другую частку сустрэчы з юбілярам — спектакль па яго камедыі «Брама неўміручасці».

**В. БІРУКОУ,
Я. ГАРЭЛІК.
[Кар. БЕЛТА].**

Павел КАВАЛЕЎ

НАВЕДААННЕ ЗІМЫ

Ехаць рашылі адразу і неадкладна. Гэта ж колькі гадоў запар жончын брат Пятрок Прыстром запрашае, каб прыехаў да яго ў госці, нават крыўдаваў, што не едзе, гразіўся, што як не паслухаемся, дык і да нас вачэй больш не пакажа. Мы, вядома, кожны раз абяцалі, а сабрацца ўсё неяк не выходзіла. То ў мяне па рабоце запарка, то жонку хваробы ўсялякія не адпусчалі.

І вось збіраемся. Пятніца, другая яе палавіна, прысвечана падрыхтоўцы. Мне даручаецца купіць білеты на аўтобус, жонка бярэ на сябе асноўную нагрузку — падарункі купіць. А ў яго ж, Петрака, і жонка ёсць, настаўніца таксама, і дзяцей ажно трое — дзяўчынка і двое хлопчыкаў-школьнікаў. Нельга ж ехаць на вёску ў госці, у адведзіны з пустымі, як кажуць, рукамі.

Вечарам, змораны працай на заводзе і стаянкай у чарзе на аўтобуснай станцыі за білетамі, прыйшоў я дахаты. Адамкнуў сваім ключом уваходныя дзверы, зайшоў у адзін, заглянуў у другі пакой — жонкі ніяк няма. На сталае ў прыраўненні пакой ляжала некалькі акуртанна загорнутых пакункаў. На надпісе на абортцы «Універмаг» я зразумеў, што жонка свой клопат справіла. Ды і ў мяне ж у кішэні ляжала ўжо білеты на аўтобус да Альховіч і, вядома, як водзіцца, на сталае стаяла вялікая бутэлька марачага, найлепшага сухога віна. Падумалася, што што, а такога пітва ў іх, на вёсцы не будзе. Дык няхай не гарэлку, якой усюды хапае, а вінцо вось такое пакаштуюць.

Дык вось два выхадныя дні ахвяруем гасцяванню. Заўтра ранічкою, ледзь дзень паўнеца — у дарогу. Ехаць да Альховіч не так і мала — гадзіны чатыры з малым сакам. Так, што к абеду будзем на месцы. А там родзічы нашы і заняткі ў школе закончаць, сустракаць нас вольны час мець будуць.

Зняў я абутак і апражку рабочую, ва ўсё хатняе пераабмундзіраваўся. Адначасна думаю, сабе, а прыйдзе жонка — вярэцца разам будзем.

Прайшло не менш гадзіны часу вечаровага, а жонкі ўсё няма, не прыходзіць. Ну, думаю, к брату ж едзе, хоча як лепей падрыхтавацца, таму на магазінах гоісае ці ў чарзе дзе марывуецца. Клаватлівая яна ў мяне. Усё-ўсё пра другіх клопат мае, пра сябе часу і надумаць не хапае. І ўспомнілася тыя гады, калі брат яе, Пятрок Прыстром, да якога ў госці збіраемся, жыў у нас у час вучобы ў педагагічным інстытуце. Жыў, так і хочацца сказаць, на правах неатымальнай асобы. Жонка, мая Аксенія ўсё-ўсё для дзяцей на-

шых і для яго рабіла. Не знаў і не ведаў Пятрок аніякіх клопатаў, харчываўся і абмываўся як той, што ў бога за пахуай. Адночы, успамінаю, прыходжу з работы, а жонка васустрэч з пустымі вёдрамі (ваду тады яшчэ бралі з калонкі, на вуліцы).

— Чахай, кажы, зараз сам схаджу...

І глянуў неяк машынальна ў глыбіню свае кватэры. Пятрок наці ляльчы на дыванчыку ды свежы «Аганёк» гартае. Я і кажу яму:

— Ты ж бы Аксеніі памог...

А ён і вухам не паварухнуў. Аксенія ж заступілася:

— Няхай чалавек працуе...

Я не ўтрымаўся і голасна кажу ўсім:

— Няўжо і лежачы студэнты працуюць-це...

Жонка ледзь не выхапіла ў мяне з рук вёдры, але я не саступіў і сам пайшоў на ваду.

Колькі разоў далікатненька і ветліва нямакаў я Петраку, наколькі з дарослых мужчын у хаце толькі мы з ім, каб ён часам памагаў сястры сваёй на гаспадарцы, але ён толькі адмоўчаўся. Відаць, Аксеніна «няхай вучыцца» яму лепш да слыху прыпадала.

І вось чалавек інстытут скончыў. Праўда, так сабе, як кажуць кругленькім сярэднечком, на тройках пакаціўся — настаўнікам стаў, школьным, радавым. А жонка, таксама была студэнтка, завучам. Колькі гадоў працуюць, дзяцей гадуюць, «сваё» ўсё развіваюць.

Мяне, прызнаюся, дык вабіла нейкая прыцягальная сіла, каб паглядзець, як жыўе наш былы кватарант, ці мае якія-небудзь поспехі гаспадарання, бо, малочы сям'ю, навучыўся і гаспадарку сваю ладаць. Жыць на вёсцы — гэта ж не ваду з калонкі ў горадзе насіць.

Так што ехаць да жончынага брата і мне захацелася.

І вось шчоўкнуў ключ у замку ўваходных дзвярэй, і адна палавіна іх павольна адчынілася. Аксенія мая неяк бокам-бокам пасунулася ў хату. Ubачыў я, што рукі не занятыя клункамі і пакункамі, кінуўся дапамагчы.

— Во, а ён ужо прахладажваецца сабе, — нязлюбліва буркнула Аксенія.

Заўсёды яна так, калі сама зморыцца.

— Ды я ўсё зрабіў, даўно дома, — кажу ёй. — А дзе гэта ты столькі швэндаеш?

— Ат, — махнула яна вызваленай ад пакунак рукою. — У нас заўсёды так... Усё ёсць, а як спатрэбіцца якая драбязя — то й няма...

Да ўсяго таго, што казалі пра апавяданне выступіўшыя ўжо нашы празаікі І. Навуменка, Я. Скрыган і іншыя, дадаць, бадай-што, няма чаго. Тое, што апавяданне — адзін з важнейшых жанраў нашай літаратуры, што жанр гэты любяць чытачы, што ён мае сапраўдных майстроў як у сусветнай, так і ў нашай савецкай прозе — агульнавядома.

Агульнавядома і тое, што апавяданне мае багаты магчымасці паказу жыцця, выяўлення ў ім самых адметных рыс. І гістарычнае, і лірычнае, і дакументальнае, і апавяданне-мініяцюра, і апавяданне, напісанае вершам, і гумарыстычнае, і сатырычнае апавяданне маюць адну мэту — узбагачаць чалавека, кранаць яго пачуцці, уздзейнічаць на бесперапынны, як гаварыў М. Горкі, рост чалавека.

Асабіста я надаю вялікае значэнне ў наш час апавяданню, калі можна так сказаць, з крытычнай ізіюмінкай. Такое апавяданне выяўляе адмоўныя з'явы ў нашым жыцці, ачышчае чалавека ад хібаў і слабасцей, дапамагае ўсім бачыць, што такое добрае і што блгое. Хацелася б, каб такіх апавяданняў нашы празаікі пісалі як мага болей.

Павел КАВАЛЕЎ.

— А чаго ж табе не хапае? — пытаюся і заглядаю ёй у вочы.

— Дык вось гарбушкі няма ў нашым магазіне...

— А яна навошта яшчэ... Торт жа ёсць.

— Есць... Але гарбушкі-медавушкі не будзе... А ты ж ведаеш як яе дзеці любяць...

— Ну як для дзяцей — то схаджу, куплю. — І я іду пераапранацца. Жонка тым часам гаворыць нібыта сама сабе:

— Пятрок любіў... То, можа, і дзеці...

— Што, Пятрок гарбушку любіў? — узмываюся я. — То не пайду!

Аксенія падыходзіць, вочы яе лагодныя, ласкаю свеціцца і яна ветліва так, па-мацярынску пяшчотна гаворыць мне:

— Ну, Ігнатка, успомнілася мне, што Пятрок гарбушку любіў, то, можа, і хлопчыкі яго таксама любяць... Схады любі, купі, толькі акрайчыкам, каб гэта, не высыхала... Грамаў шэсцьсот... І яшчэ, Ігнатка, прыхапі перцу-гарошку, лаўровага лісту і лімоннай кіслаты пачачку...

Не хацелася перад дарогай прырочыць жонцы ды і пакункі ўсё гэтыя — адна драбязя. Пайшоў я ў магазін, што на праспекце, самы вялікі, самы разнастайны, і, вядома, купіў усё, што загадана было. Прынёс. Жонка хуценька ўсё абмацала-агледала і сама сабе:

— Ну, цяпер, здаецца, усё...

— Яшчэ што надумаеш, — прагаварыў я.

— Ды што, што ты, — Аксенія замахаўла рукамі і пачала гарбушку і ўсю іншую драбязю ўладкоўваць на самы верх напакаванай авоські.

Я ўжо маўчаў. Думалася пра тое, што жанчыны народ практычны, ведаюць што, як, каму, і калі трэба, няхай сабе ладкуецца, да адзінага ж брата ў госці едзе.

Вячэралі позна. Жонка возьме глыток чаю і рукі свае да грудзей надымае, пальцы адной пальцамі другой рукі перабірае і сама сабе шпэча:

— Яму ёсць... Анеце яго таксама... А гэта малой самай, а хлопчыкам — аднаму штоніні, другому — куртка... Ну, а гэта і, гэта ўсім... Я не ўтрымаўся:

— Што ўсім?

— Не будуць у крыўдзе — усім павязём падарункі... — ахвотна адказала Аксенія.

— То і добра, — сказаў я, а жонка адваяла вочы ад пакункаў і дзвюх, напакаваных авосек.

Раніцою мы першым трамваем даяхалі да аўтавакзала і занялі чаргу на платформе, ад якой адыходзіў аўтобус на Альховічы. Мінут янах дзесяць-дваццаць не прайшло і падышоў аўтобус, пачалася пасадка.

Так мы і рушылі ў дарогу, узброеныя добрым настроем.

тою. Самі Альховічы, як і тлумачыў не раз нам Пятрок Прыстром, былі відны адразу ж на пагорку за невялікімі хмызамі-пералескамі.

— Вунь куды нам, — паказала мне паваротам галавы жонка.

Я падахпіў найбольш пухлыя і цяжкія авоські, Аксенія два папярковых пакункі, дбайна перавязаныя каларовымі шнуркамі, і мы паціху патэпалі да Альховіч.

Падыходзячы да першае хаты вёскі ўбачылі старога, які ў сваім двары на камёлку неяк павольна, нетаропка сек хварасціны.

— Добрага дню, дзеду, — павітаўся я.

Стары павольна выпрастаўся і зноў нетаропка павярнуўся на мой голас. Ціхмана адказаў:

— Здраўстуйце...

— Пакажыце, дзе тут у вас школа? — запытаў я.

Стары зрабіў колькі крокаў бліжэй да нас і, трымаючы сянеру за жалезку, тапарышчам паказаў:

— Вунь, на самым узгорку, у сяродку сяла...

Мы падзякавалі і ўзялі кірунан да школы, бо, як нам казаў Пятрок, яго дом знаходзіцца ў некалькіх дзесятках метраў ад школы каля самага лужка, воннамі на невялікае азярко.

А праз якіх дваццаць мінут мы ўжо ўсе сабраліся ў хаце Петрака. І ён, і жонка, і дзеці — ўсе былі свабодныя, і пачалася шумнаватая, мітуслівая, бяладная ў гаворцы наша сустрэча. Мы аглядалі хату з чатырох пакояў і кухню, большую чым якая гарадская, мэблю дарагую і сучасную. Не абмінулі заўважыць, што ў нашата Петрака і жонкі яго — Анеты Язэпаўны, ёсць тэлевізар, тэлефон, швейная і пральная машыны, выласос і, поўным-поўна ўсялякага посуду.

— Добра ж вы паспелі, — пахваліла мая Аксенія Анету Язэпаўну. Жанчына ніколічкі не парадавалася пахвальбе і неяк нявесела, пенажыдана ціха сказала маёй жонцы:

— А-а-й, і так апалошчаваюць нас языкамі...

Я дык нічога пакуль што не зразумеў.

Назаўтра, гэта ўжо ў нядзелю, калі нам час быў і дадому збірацца, Пятрок, адразу ж пасля сьнядання, заахвоціўся паказаць нам усю сваю гаспадарку. Мяне дык гэта зацікавіла, бо ён толькі пра багаціц свае і гаварыў увесь час і ні слова аб рабоце, аб сваёй настаўніцкай прафесіі, аб школьных справах і праблемах.

— Ну што ж, давайце зробім аглядзіны высковага інтэлігентнага быту-быцця, — сказала ўхмыляючыся некаму невядомому мая Аксенія.

А Пятрок, здавалася, мяне і не заўважыў, усю амаль увагу і слых свой аддаваў сястры, жонцы маёй. Ён бадзёра паплькаў:

— Ну, пайшлі!

— Ды няхай ён спрахне быт гэты, — нікому не адрасуючы словы вымавіла Анета Язэпаўна.

Ні я, ні Аксенія, пачуўшы такое, не знайшлі як на гэткае рэагаваць, бо не ведалі — сказана гэта жартам ці ўсур'ёз. Праўда, я заўважыў, што Пятрок на жонку зыркнуў, як кажуць, кіслым вокам.

Гаспадарка нашага колішняга кватаранта-выхаванца, малодшага брата мае жонкі, настаўніка Петрака Прыстрома вызначалася не толькі дабротным, сасна ў сасну, шыферам пакрытым, з падмуркам атынкаваным, высокім, з двума ганкамі і васьмі вокнамі, домам. Як адышлі ад яго ў глыбіню двара і прыпыніліся ля калодзежа, дом здаўся не такі ўжо вялікі. Ды і апенены ён быў вішнямі. Яблыні і грушы таксама блізка, з усіх амаль бакоў хілліся-туліліся да сцен будыніны.

Ад калодзежа, дзе мы прыпыніліся, ці наадварот, — да калодзежа ад масліных варот з каліткаю ў сьрадзіне іх, вяла, на шырыню колаў аўтамашыны, даволі ўтапаная дарожка. Сплавана і зроблена ўсё тут пагаспадарску, з тонкім густам і акуртанненька, каб лішак зямлі не займаць.

Калодзежнае колыца было абкладзена каменем-бульжнікам, прыступкі да калаўрота былі таксама з каменя, які трывала ўмасціўся ў цэментаваны раствор.

Стоячы каля калодзежа, я не ўтрымаўся, пахваліў Петрака:

РАБОЧАЙ ЗМЕНЕ — ПАЎСЯДЗЁННУЮ ЎВАГУ

Гутарка нашага карэспандэнта са старшынёй Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па прафесійна-тэхнічнай адукацыі Л. Г. МАКСІМАВІЧ.

— Леў Георгіевіч, у справе выхавання падрастаючага пакалення вельмі важнае месца належыць літаратуры і мастацтву. Раскажыце, калі ласка, пра сувязі работнікаў прафесійна-тэхнічнай адукацыі з творчымі саюзамі рэспублікі...

— Нядаўна прынята сумесная пастанова нашага Камітэта, ЦК ЛКСМБ, Міністэрства культуры БССР, праўленні Саюзаў пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў і кінематографістаў БССР «Аб мерапрыемствах па ўдзелу творчай інтэлігенцыі Беларускай ССР у маральна-эстэтычным выхаванні навучнікаў прафэзійна-тэхнічнай адукацыі». Значныя сувязі з творчымі саюзамі асабліва узрастае цяпер, калі прыняты гістарычны рашэнні XXV з'езда КПСС.

Моцная дружба звязвае кампазітара І. Лучанку з рэспубліканскім Домам культуры прафэзійна-тэхнічнай адукацыі. Яго песні, спецыяльна напісаныя для народнага хору «Малодосць», — «Марш працоўных рэзерваў Беларусі», «Намсамольскія намісары» і іншыя — выносеюць хававыя налектывы вучылішчаў.

Цяпер над сістэмай прафэзійна-тэхнічнай адукацыі ў Дзяржаўным ордэна Леніна акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР. Штомесячна нашы навучнікі наведваюць яго спектаклі, паслухоўваюць лекцыі, бываюць на творчых сустрэчах з артыстамі.

Усталяваныя ў мастацтва другой прэміі ў памеры 400 рублёў адзначаны Ул. Валынец за партрэт Героя Сацыялістычнай Працы В. Саламаха.

Песіцыя поэміі па 200 рублёў кожная атрымаюць пэст Г. Бываўкін і кампазітар В. Іванюк за песню «Мы — маладая змена», «Захвочвальныя (50 рублёў кожнай) — пэст С. Вайткун і кампазітар Р. Сурскі — «Песня тэхнішчыцы».

Усталяваныя ў мастацтва другой прэміі ў памеры 400 рублёў адзначаны Ул. Валынец за партрэт Героя Сацыялістычнай Працы В. Саламаха.

Пэсіцыя поэміі па 200 рублёў кожная атрымаюць пэст Г. Бываўкін і кампазітар В. Іванюк за песню «Мы — маладая змена», «Захвочвальныя (50 рублёў кожнай) — пэст С. Вайткун і кампазітар Р. Сурскі — «Песня тэхнішчыцы».

— А якія планы на бліжэйшы час?

— Нас чакіць не задолгі лінійны конкурс, бо сарод аўтараў, якія прапанавалі свае творы, не было вялікіх беларускіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў.

— Па-ранейшаму мы чанем твораў розных жанраў, у якіх была б паказана ўсё шматграннасць нашай савецкай рэчаіснасці, жыццё, праца, памятынка рабочай прафесіі, велічнасць здзяйсненняў савецкага чалавека. Таму хацелася б конкурс на лепшы твор, прысвечаны вучэбна-педагагічнаму працэсу прафэзійна-тэхнічнай адукацыі.

— І якія яго вынікі?

— Конкурс праводзіўся ў лістападзе 1974 — студзені 1976 года. На яго былі пастаўлены аповесці, пазмы, вершы, песні сольныя і для харавага выканання, тэатры выяўленчага мастацтва.

Усталяваныя ў мастацтва другой прэміі ў памеры 400 рублёў адзначаны Ул. Валынец за партрэт Героя Сацыялістычнай Працы В. Саламаха.

Пэсіцыя поэміі па 200 рублёў кожная атрымаюць пэст Г. Бываўкін і кампазітар В. Іванюк за песню «Мы — маладая змена», «Захвочвальныя (50 рублёў кожнай) — пэст С. Вайткун і кампазітар Р. Сурскі — «Песня тэхнішчыцы».

— А якія планы на бліжэйшы час?

— Нас чакіць не задолгі лінійны конкурс, бо сарод аўтараў, якія прапанавалі свае творы, не было вялікіх беларускіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў.

— Па-ранейшаму мы чанем твораў розных жанраў, у якіх была б паказана ўсё шматграннасць нашай савецкай рэчаіснасці, жыццё, праца, памятынка рабочай прафесіі, велічнасць здзяйсненняў савецкага чалавека. Таму хацелася б конкурс на лепшы твор, прысвечаны вучэбна-педагагічнаму працэсу прафэзійна-тэхнічнай адукацыі.

— І якія яго вынікі?

— Конкурс праводзіўся ў лістападзе 1974 — студзені 1976 года. На яго былі пастаўлены аповесці, пазмы, вершы, песні сольныя і для харавага выканання, тэатры выяўленчага мастацтва.

Усталяваныя ў мастацтва другой прэміі ў памеры 400 рублёў адзначаны Ул. Валынец за партрэт Героя Сацыялістычнай Працы В. Саламаха.

Пэсіцыя поэміі па 200 рублёў кожная атрымаюць пэст Г. Бываўкін і кампазітар В. Іванюк за песню «Мы — маладая змена», «Захвочвальныя (50 рублёў кожнай) — пэст С. Вайткун і кампазітар Р. Сурскі — «Песня тэхнішчыцы».

— А якія планы на бліжэйшы час?

— Нас чакіць не задолгі лінійны конкурс, бо сарод аўтараў, якія прапанавалі свае творы, не было вялікіх беларускіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў.

— Па-ранейшаму мы чанем твораў розных жанраў, у якіх была б паказана ўсё шматграннасць нашай савецкай рэчаіснасці, жыццё, праца, памятынка рабочай прафесіі, велічнасць здзяйсненняў савецкага чалавека. Таму хацелася б конкурс на лепшы твор, прысвечаны вучэбна-педагагічнаму працэсу прафэзійна-тэхнічнай адукацыі.

— І якія яго вынікі?

— Конкурс праводзіўся ў лістападзе 1974 — студзені 1976 года. На яго былі пастаўлены аповесці, пазмы, вершы, песні сольныя і для харавага выканання, тэатры выяўленчага мастацтва.

— Трывала зроблена і граць не збярэцца...

Жонка Прыстрома, хмыкнула:

— Ат, унімку яму няма... Каб добраў розуму...

І мне не пачулася канцоўка фразы яе, а Пятрок настойліва вёў нас далей. За калодзежам у дробным, нырэнім пяску варушыліся куры. Іх было так многа, што не падлічыць. Да таго ж яны і гойсалі з месца на месца, відаць, убачыўшы гаспадароў і падумаўшы, што есці ясуць. Астатнія, заваліўшыся на бок і адтапырыўшы то правае, то левае крыло, варушыліся.

— Колькі ж гэтага птаства ў цябе? — спытала брата Аксенія.

Пятрок ухмыльнуўся і, павярнуўшыся тварам да мяне, перапытаў:

— Курэй?

— А ў цябе ж і гусі, і качкі, і індэкі, ты казаў, — дапытвалася Аксенія.

— Лічы, што калі сотні будзе, — на ўсю шырыню вуснаў усміхнуўся задаволены Пятрок.

Анета зноў правіла сваю незадаволенасць мужавай пахвальбой:

— Ён гатовы быў бы і дзікіх, балотных да сваіх прылічыць...

— Гэтак не ўдасца, сказала Насця, — іранічна адпарываў жонцы Пятрок і паказаў нам на вароты. Адчыніўшы іх на ўсю шырыню і паставіўшы нагу на дошку-паронак, паведамляў:

— Там, бачыце, злева ў мяне сена, салама... Кармоў для кароўкі гады на два... Тут вось, у сярэдзіне хлява, стаіць яна, карміліца...

— Каб жа стаяла, а то брыкаецца, не даецца дацца, усе рукі мне паадбівала, сіл не маю ўчас... — голасам жалю ўставіла Анета Язэпаўна.

— Дык бы прадалі ці абмянялі, — параіла мая Аксенія.

— Ё-гы-ы і прадалі... А дзеям, сабе малака ў дзядзькі вымалвай, — не маўчаў Пятрок.

Я, каб не абвастрыць гаворкі, паглядзеў у хлёў направа, спытаў:

— А там, што ў цябе?

— Катухі, — ахвотна адказаў Пятрок. — Гэты, большы для парсюкоў, а той...

Пачулася моцнае басавітае роханне і ў загародку тычыла лычам сваім кормнае свінчо пудоў на дзесяць.

— Нічога сабе парсючок, — сказаў я.

Пятрок зразумеў гэта як пахвальбу і задаволена паведамляў:

— Двое такіх у год...

— Каб жа двое, а то ж чацвёрэ, — не змаўкала Анета, жонка нашага Прыстрома.

— Ну двое закалю, а наступных двое гаду, — нахіліўся да мяне гэтым разам, дапаўняў Пятрок, і, вачамі, паказваў куды ісці далей.

Побач з хлевам, які на сваіх табарытах быў не вузейшы і не меншы за жыды дом Прыстрома, мы заўважылі грудок. Земляны. Зарослы травою. А як падыйшлі бліжэй, то ўбачылі ўваход, амаль лэжачы, пад той грудок. Да ўваходу вялі цагляныя пліты-прыступкі, а далей — жалезам акаваныя, з думка вялізнымі замкамі дзверы. Пятрок лоўка і хутка адчыніў дзверы, зняў завалу і першым падаўся на прыступках уніз. Гэта ён нахіліўся да мураванай сцяны і шчоўкнуў уключальнікам. Электрычнае святло паказала нам ход у падземную гаспадарку Петрака. Ход быў доўгі, халодны і прывёў нас у пограб-скляпенне. О, што тут нам адкрылася! На сценах віселі вёслы цыбулі, у кашах мноства дробных і буйных яек, пад самай столлю кумпякі вандліны, кольцы каўбасы, а ў кублах — саланіна — сала і мяса.

— Чуеце, як кменам пахне? — перапытаў нас Пятрок. — То маё гадоўнае багацце...

— Ах, хвалько! Яго багацце?.. Быццам у мяне рукі не карчанаюць ад усе гэтай інтэнсіфікацыі, — зноў прагаварыла Анета.

Пятрок больш як калі злосна паглядзеў на жонку, крыху намаўчаў,

відаць, рыхтаваў ёй адпор, потым голасна:

— Без труда не выцягнеш і рыбку з пруда... Так гаворыцца ў народзе...

— Сапраўды, — гледзячы на Анету, — загаварыла мая Аксенія, — хапае вам абодвум пры такой гаспадарцы...

Я маўчаў.

Пятрок жа працягваў паказ сваіх багаццяў і рабіў гэта з нейкім смакваннем, гонарам і перакананасцю ў тым, што яго гаспадарчыя намаганні толькі пахвальбы чакаюць.

А як выйшлі мы ў сад, дык на спіне ў мяне пачулася такая халадэча, што я ажно колькі разоў уздрыгануўся. Аксенія паглядзела на мяне і таксама колькі разоў пацэпала плячамі.

Пятрок, стоячы пад яблыняй, тлумачыў нам як вышэй трэба абрэзку рабіць, каб можна было пад дрэвам з канём і плугам хадзіць, каб зямлю засяваць да кожнага сантыметра.

— Хачу ад яе, — заканчваў ён, — усё мець сваё...

І, тым часам, падымаў ападка, ацэраў іх аб рукаў свайго пінжакі і запрашаў нас каштаваць.

Пасля агледзін гаспадаркі — абедаль.

На сталае прыемна пахла адваранал ў мундзірах бульба, у цэнтры — вялікая міса свежаквашанай капусты, тлустыя салёныя агуркі, скрылікі белага-белага з кменам сала. Побач з усім гэтым стаялі прывезеныя нам селядзец, шпроты, мясны рулет, каўбаска копчаная і торт. Да нашай, недапітай учора, бутэлькі сухога, Пятрок прыставіў бутлю літры на тры свайго, як ён называў, яблычнага каўбасу.

Канчаўся тэрмін нашага наведвання нашага родзіча, колішняга кватэранта. Трэба было ўжо збірацца ў дарогу — ісці да шашы, да прыпынку, дзе нас падхопіць аўтобус і павязе да хаты, каб заўтра зноў пачаць працоўны свой новы тыдзень.

Зранку ды і ў час агледзін гаспадаркі Петрака нежк надвор'е, як кажучы, ламалася. То хмарыла, быццам на дождж збіралася, то ледзьве-ледзьве паказвалася нейкае засмучанае сонца, а потым зноў яго закрывалі цяжкія, ранняя вясні воблакі.

І вось толькі мы сабраліся адыходзіць, ужо на двары ўсе былі, развіталіся, праслі адзін аднаго часцей наведваць, з-за хмар на пагоду выбілася ўсім сваім яркім кругам сонца. Яно ж і праводзіла нас з Альховіч.

Пятрок на нейкі момант, перал нашым адыходам, знік некуды. Мінут пяць-сем яго не было. І вось, бачу, нясе ён адну з нашых авосек з яблыкамі. Ну, дзесятка паўтара. Тыцкаючы авоську мне ў рукі, тлумачыць:

— Тут усіх гатункаў патроху... учуеце як пакаштуеце...

Я падзякаваў.

Мы развіталіся і пайшлі да аўтобускага прыпынку. Вось жыццё наступіла — куды хочаш і адкуль хочаш машына цябе і груз твой даставіць.

Груау, праўда, цяпер у нас з сабою не было.

У дарозе, як адышліся мы з Аксеніяй, нежк нечакана, але загадкава паглядзелі адзін на аднаго. Жонка, апусціўшы долу вочы, я з несхаванай ухмылкаю. Успомнілася мне драбязя — не забралі мы другую сваю авоську, і, каб вызваліцца ад нейкага цяжкага-цяжкага пачуцця, ледзь не здранцвеніла, я не маўчаў і сказаў жонцы пра авоську. Ну, знайшоў прычыну, каб загаварыць.

— Вяды б такой, — сказала мая Аксенія... — Вось халадэча нейкая з плічэй не сходзіць, мне ўсё яшчэ здаецца, што я ў тым Петраковым скляпенні падземным...

— Сапраўды, — пагадзіўся і я. — Не кастрычнікам, не бабыным летам, а зімою ўжо так і патыхае ў твайго брата... Не школаю, настаўніцкай святой прафесіі жыве чалавек, а...

Жонка перапынула мяне:

— Так, Ігнатка, так... Нібы зіму мы наведальі...

Іван ЛЕТКА

Я ЗАЙДРОШЧУ МАЙСТРАМ, ШТО УСТАЮЦЬ НА ЗАРЫ

нібы з будучыняй на сустрэчу, мы з табою ідзем сюды

Майстра, ціха!

Пачынаецца змена загадам камандзірскім — канчай курыцы!

Ды чагосьці марудзьяч брыгады, балагураць яшчэ штукатуры.

Не глядзі на іх, майстра, стоога — не спыніць ім размовы ніяк, калі ў грукаце чуецца рогат — гэта добрай прыкметы знак.

Дужы люд, ён заўжды павольны, ды надзейны, як дома сцены, у цахі ідзе — не на сцэну — ён да працы вялікай здольны.

Здольны вырываець грукат страшэнны; і плячкі варушыць, як волат, гэта ён на працягу змены на дэталях вядзе сваё сола.

Майстра, ціха! Не перашкаджай, коўка — гэта ўсё ж не забава! Нельга голас свой павышаць на яго — ўладара дзяржавы! Хто скрозь пекля зямное прайшоў нашай працы кавальскай любай, таму не патрэбны ўжо ні агонь, ні медныя трубы.

У людзей незвычайны размах, і на тварах поту кроплі, можа, будучыня сама з імі ў кузні працуе поплеч.

Малое шчасце

К прахадной тароплюся з трамвая, пропуск верны у дужай руцэ.

Па-працоўнаму моцна вітае светлым гудам кавальскі цэх.

Побач плечы, плечы і плечы, і упэўнены крок хады, нібы з будучыняй на сустрэчу мы з табою ідзем сюды.

Словы гінучы у гэтым гуле, толькі поціскі і пагляд, і усё, і усё магу я, і звароту няма назад.

Затрымцелі у шыбах промні, брыгадзір, адчыні акіно!

У страшэнным працоўным гrome сэрца сціплага не чуто.

Трэба толькі рукі прыкласці, я, шчаслівы, шурую агонь.

Можа, гэта й малое шчасце, ды не кожны узніме яго.

Побач плечы, плечы і плечы, і упэўнены крок хады,

У КОЖНАЙ грамадзе на ўсякую справу ёсць свой лідэр.

Адзін гэтак шкрасе хату, што сто гадоў прастань будыніна, а са страхі і кропля дажджу не праляцца на столь.

Другі калі ўжо скідае сена ў стог, то ні лісьце яго не праць, ні сівэр не раскудлачыць.

Трэці такую адмысловую выкладзе печ, што будзе гузма гудзец яна ўзімку і, як гаворыцца, сама варыць крупнік і пачы драпікі.

Спрадэку на нашай зямлі славіліся майстры сваёй справы. Ім заўсёды грамада адводзіла першае месца на покуце. На сенажні іх — першая каца, на святочнай урачыстасці — першая пацана, на гулянцы — першая чарка і скарка.

Майстрам на-добраму зайздросцяць, на іх раўняюцца, майстроў стараюцца перагнаць. У іх вучацца, пераймаюць сакрэты работы. Ва ўсім гэтым ярка і закладзена аснова грамадскага развіцця, здаровага народнага спарорніцтва за ўпрыгожанне зямлі плёнам працы стваральнай, справай рук сваіх працавітых.

Давайце ж прыгледзімся: што прымушала і прымушае народных майстроў рабіць саю справу дыхтоўна, прыгожа, з любоўю, на гады і стагоддзі. Што штурхае амаль кожнага працаўніка прыняць удзел у спрэчцы за лідэрства, за права лічыцца майстрам? Можна, грошы, набатак, а можна, слава, прызнанне? І тое, і другое — справа, вядома, не апошня. Не апошня, але не галоўная. Ці стаў бы народ называць «залатымі рукамі» людзей, няхай сабе і майстроў, якія гоцяцца за грашма альбо за славай? Не, не стаў бы. Відань, тут наперад выступае іншы, больш высакародны крытэрыі. Гэта — усведамленне чалавечай годнасці, няўнясць сумлення, якое паказвае, што трэба рабіць менавіта вольна і не інакш.

Так, сумленне чалавека з'яўляецца адначасова і ўнутраным рэгулятарам удасных учынкаў, адносінаў да нішых людзей і справы, і, з другога боку, тым магутным рычагам, які прыводзіць у адпаведнасць індывідуальныя маральныя якасці асобы з сацыяльна-грамадскімі маральнымі прынцыпамі. Чалавек з чыстым сумленнем, нават калі ён майстроў рэч не для сябе асабіста, не для свайго бліжняга, знаёмага, а для далёкага, невядомага чалавека, проста не можа ўявіць, што з яго рук можа быць пушчана ў свет нешта пачварнае, неспрыдатнае, паўклюднае, няякаснае. Нават невялікая няўдача, брак у рабоце выклічуць у яго пачуццё незадаволенасці самім сабой, згрызоты сумлення. Рэгулюючы паводзіны работніка, сумленне паступава ператварае ў яго ўнутраную патрэбу строгае выкананне грамадскага абавязку.

Вось гэта і ёсць першая прыкмета сапраўднага майстра сваёй справы — наяўнасць чыстага сумлення, вострае адчуванне сваёй чалавечай годнасці. Пры залатых руках і вострым розуме, але з пагуклым або неразвітым сумленнем чалавек

здольны на асобныя ўспышкі, на асобныя прабліскі, толькі не на пастаянную творчую, узнёслую працу. Такага грамада не прызнае за свайго лідэра, не пойдзе за ім.

Другая прыкмета сапраўднага майстра, чалавека-творцы — імкненне да паўтарэння, пашырэння, развіцця пазашапапага ім вошты. Нашы людзі здавён былі калектывістамі. Так, здавён. Давайце ўспомнім славытыя арцелі, якія ставілі дамы як званы, лічы што голымі ру-

развіцця нашай эканомікі, ЦК КПСС і Савецкі ўрад накрэслілі планы далейшага павышэння якасці прадукцыі, дасягнення вышэйшай катэгорыі якасці.

Пытанне важнае, пытанне паспелае. Прычым яно датычыць літаральна ўсіх сфер эканомікі, народнай гаспадаркі, навукі, быту, культуры. Барацьба за вышэйшую катэгорыю якасці павінна разгортацца на ўсіх участках, на ўсіх напрамках. Тут не можа быць падзелу на галоўныя ўчасткі, дзе высокая

забясечыла высокі выхад прадукцыі харчавання і сыравіны для прамысловасці.

Цяпер паспрабуем для параўнання пазнаёміцца са станам спраў у лёгкай і харчовай прамысловасці рэспублікі. Тут карціна зусім іншая. Праўда, нейкія зрухі адзначыць можна. Супаўтавім хоць бы такія лічбы: калі ў 1970 годзе прадпрыемствамі лёгкай прамысловасці было выпушчана прадукцыі вышэйшай катэгорыі на 6,2 мільёна рублёў, то ў 1975 годзе гэты паказчык узрос да 95 мільёнаў рублёў. Аднак пры дэталёвым аналізе гэтыя мільёны аказваюцца кропляй у моры. У агульным аб'ёме прадукцыі прадпрыемстваў лёгкай і харчовай прамысловасці Беларусі тавары вышэйшай катэгорыі якасці складаюць усяго 6,5 працэнта.

Ніяко сярод абутнікоў, тэкстыльчыкаў, швейнікаў, харчавікоў гэтак мала майстроў, людзей з залатымі рукамі і чыстым сумленнем? Ды не, такія людзі ёсць. Але характар сучаснай вытворчасці настолькі складаны, што, акрамя асабістага ўмельства работнікаў, патрэбна яшчэ дакладная тэхналогія ўсёго працэсу, стварэнне здаровага мікраклімату калектыву, апэратыўнае і разумнае кіраванне апэрацыямі планавання, забеспячэння, кантролю і да т. п.

Тое ж мы бачым і ў іншых сферах прамысловасці. А ў выніку колькасць прадукцыі і яе якасць яўна канфлітуюць, гукаць дысаніруюча ў агульным аркестры вытворчасці.

Далейшае павышэнне якасці прадукцыі з'яўляецца састаўной часткай вялікай работы, накіраванай на інтэнсіфікацыю вытворчасці. Прычым барацьба за якасць павінна садзейнічаць інтэнсіфікацыі без асаблівых капітальных затрат. Тут на першы план выступаюць маральныя нормы, масавая ініцыятыва і гэткае ж масавае індывідуальнае майстэрства, арганізаваны ў адзіны аладжаны вытворчы працэс. Паходу за якасць павінна садзейнічаць новыя формы сацыялістычнага спарорніцтва. І яны ўжо з'явіліся, новыя эфектыўныя формы.

«Арганізуем спарорніцтва сумежных бригад на ўсяму тэхналагічнаму цыкле!» — кінулі рабочыя кім масквічы. У Ленінградзе шырокі размах атрымаў рух пад дэвізам «Ад высокай якасці работы кожнага — да высокай эфектыўнасці працы калектыву». Працоўныя Беларусі падтрымалі ініцыятыву масквічоў і ленінградцаў і самі выставілі сустрэчныя прапановы.

Нацяжка заўважаць, што масавае спарорніцтва працаўнікоў за павышэнне эфектыўнасці вытворчасці і якасць работы ў імя далейшага росту эканомікі і народнага дабрабыту павінна ўнесці новыя дадатныя змены ў сацыяльныя адносіны паміж членамі ўсяго нашага грамадства. Яшчэ больш месца пераплятаюцца сацыяльна-эканамічныя, маральна-этычныя і эстэтычныя нормы жыцця савецкага народа. Якравая акрэсленаецца новы плённы этап нашага вольнага шляху ў камуністычнае заўтра.

Барыс СТРАЛЬЦОЎ

МАЙСТРЫ

НАТАТКІ ПУБЛІЦЫСТА

камі ды прыроджанай кемнасцю перасоувалі і маніравалі шматтонныя паравыя катлы, выраблялі такія дзівосныя рэчы, што заморскія госці толькі дзіву даваліся. І ў кожнай такой арцелі былі важкі, якім гэта званне давалася за спрыт і майстэрства. Яны не скупіліся — дзліліся з астацімі сваімі сакрэтамі. Гэтыя сакрэты перадаваліся ў спадчыну не толькі сынам ці сваякам, але і лепшым, кемлівым вучням. Вядома, да Вялікага Кастрычніка сацыяльная несправядлівасць не давала развіцця калектывным пачаткам. Але яны жылі ў гушы народнай, чакалі свайго часу.

Сёння савецкі народ, уступішы ў дзесятую няцігодку, разгортае Усеагузнае сацыялістычнае спарорніцтва пад лозунгам: «Павышайце эфектыўнасць вытворчасці і якасць работы ў імя далейшага росту эканомікі і народнага дабрабыту!» На парадак дня пастаўлены высокай эфектыўнасці і якасці работы. Якасць і яшчэ раз якасць! Гэта патрабаванне дакладна і абгрунтавана сфармульавана ў дакладзе Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева XXV з'езду партыі, у «Асноўных напрамках развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады». Пытаннем барацьбы за якасць адведзены многія радыі настаноў ЦК КПСС, Савета Міністраў СССР, ВЦПС і ЦК ВЛКСМ «Аб Усеагульным сацыялістычным спарорніцтве за павышэнне эфектыўнасці вытворчасці і якасці работы, за паспяховае выкананне народнага гаспадарчага плана на 1976 год».

Чым гэта выклікана? Што, можа, перавалілася на нашай зямлі, на нашых фабрыках, заводах, у калгасах і саўгасах сапраўдныя майстры? Можна, мы страцілі народныя традыцыі і развучыліся рабіць трывалыя і дыхтоўныя рэчы? Не, не пераваліся! Не, не развучыліся! Цяпер жа, рашаючы адно з карэсных і надзвычай важных пытанняў

якасці абавязкова, і на другаярадных, дзе, маўляў, можна і пастуныцца якасцю. А трэба шчыра сказаць, што дасюль такі падзел у нас быў.

Возьмем, да прыкладу, трактары «Беларусь». Машына «МТЗ-80», якая прыходзіць на змену вядомай «МТЗ-50/52», прызнана лепшым трактарам 1975 года і прадстаўляецца да атэстацыі на вышэйшую катэгорыю якасці. На Брытанскіх астравах трактарам «Беларусь» сёння ўражаны больш, чым майстэрствам славутага Ляўшы, якому ўдалося падкаваць англійскую быльчу. Жарт жартам, а факт фактам: ахвотна купляюць беларускія трактары і англійскія, і іншыя замежныя фірмы і фермеры.

Наш трактар робіцца рукамі тысяч майстроў — ад канструктараў да выпрабавальнікаў. Яшчэ раз падкрэслім: рукамі тысяч майстроў. Такіх, як сталяр, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР А. Бялко, інжынер-тэхнолаг В. Кузьмін, бригадзір кавалёў-штампоўчыкаў У. Новікаў, слесар М. Будай, свідравальніччыца М. Кастрыцкая, штампоўчыца Е. Буркоўская, токар І. Шакоўскі, капаль Р. Шалабодаў і многія іншыя. Уявіце сабе, што сістэмай бездэфектнага вырабу прадукцыі тут ахоплены каля 90 працэнтаў асноўных рабочых. Такое на іллічы толькі майстрам. А калі даведаешся, што 40 працэнтаў дэталей і вузлоў трактара «Беларусь» пастаўляецца на Мінскі трактарны 160 прадпрыемствамі краіны, то маштабы спарорніцтва майстроў сваёй справы проста не ўкладваюцца ў свядомасць. Якія каардынацыя і дакладнасць, якая адзіная сістэма кіравання якасцю патрэбны, каб скіраваць у адзінае рэчышча намаганні гэтулькіх прадпрыемстваў і гэтулькіх людзей! Аднак спецыялісты гэтаму не здзіўляюцца. У век навукова-тэхнічнага прагрэсу і не такое магчыма. Намаганні ж апраўданыя, абумоўленыя надзвычайна задачы: даць сельскай гаспадарцы сямую сучасную тэхніку, якая б

Армен Багратавіч ГРЫГАР'ЯНЦ

Беларускае тэатральнае мастацтва панесла цяжкую страту. На 58-годзе жыцця раптоўна памёр вядомы мастак беларускага тэатра, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, член Саюза мастакоў БССР Армен Багратавіч Грыгар'янц.

А. Б. Грыгар'янц нарадзіўся ў 1918 годзе ў горадзе Андыжан Узбекскай ССР. У 1939 годзе скончыў Ленінградскае мастацка-педагагічнае вучылішча. Творчую дзейнасць пачаў у тэатрах Ташкента, Вільнюса.

З 1952 года творчасць мастака неразрыўна звязана з беларускім тэатрам. Доўгі час ён працаваў галоўным мастаком Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага, а з 1962 года — галоўным мастаком Беларускага акадэмічнага тэатра імя Які Купалы. У пастаянным творчым пошуку, заўсёды застаючыся верным прынцыпам савецкага рэалістычнага мастацтва, А. Б. Грыгар'янц з уласцівым яму шырокім дыяпазінам, эмацыянальнасцю, выразнасцю, мастацкім асэнсаваннем эпохі афармляў драматычныя, оперныя, дзіцячыя спектаклі і фільмы беларускага кінематографіа. Разнастайнасць творчай цікавасці прыводзіла яго да рэжысёрскай дзейнасці ў тэатры. Ён актыўна ўдзельнічаў у рабоце мастацкага савета Міністэрства культуры БССР.

Мастака вызначала высокая патрабавальнасць да асабістай творчасці, пачуццё калектывізму і таварыскасці.

А. Б. Грыгар'янц узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі і Гапаровымі граматамі Вярхоўнага Саветаў БССР, Азербайджанскай і Эстонскай ССР.

Светлая памяць аб таленавітым мастаку, выдатным і чужым чалавеку назаўсёды захаваецца ў сэрцах тых, хто ведаў Армена Багратавіча і сутыкаўся з яго творчасцю.

Міністэрства культуры БССР.

Беларускі дзяржаўны ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічны тэатр імя Я. Купалы.

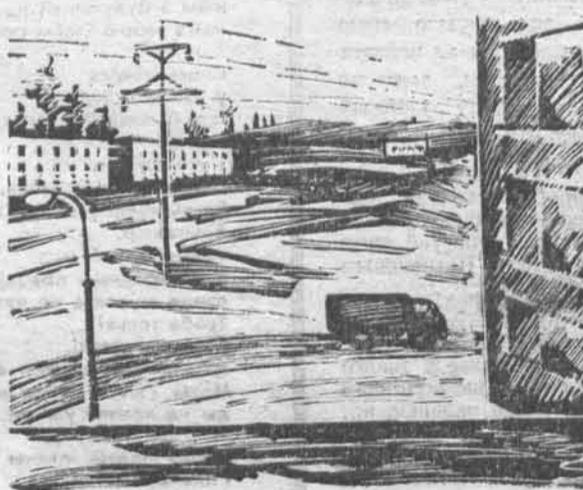
Саюз мастакоў БССР.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне.

ВУЛІЦЫ ДАРАГІХ ІМЁН

Мінск, раён вуліцы Петра Глебі.

Малонкі Ул. СІВРАКОВА.

РЕСПУБЛІКАНСКАЯ мастацкая выстаўка «Слава працы» сустрэае гледача знамянальным «эпіграфам». У вестыбулі «спануецца скульптурная фігура У. І. Леніна работы С. Селіханава. Ленін — сімвал веку, які ўвасобіў волю і мудрасць класа, што творыць новую гісторыю свету. Гэты «эпіграф» да экспазіцыі кліча гледача ўважліва і страсна паставіцца да твораў мастацтва, якія дэманструюць сёння ў Палацы мастацтваў.

Выстаўка актуальная па сваёй ідэі, таму што прысвечана XXVIII з'езду КПБ і XXV з'езду КПСС. Наш народ старання рыхтаваў да гэтых падзей. Ва ўсіх сферах жыцця падвядзілі вынікі, намячалі перспектывы. Выстаўка ж з'явілася вынікам творчай працы мас-

цэльнымі і яснымі характарамі, якія выклікаюць у гледача высакародныя пачуцці.

Якім жа бачыць нашага сучасніка беларускі жывапісец? Перш за ўсё хочацца вылучыць імкненне паказаць значнасць унутранага свету чалавека, складанасць яго пачуццяў, яркасць успрыняцця жыцця, імкненне не проста зафіксаваць падзею, а знайсці вобразнае, эмацыянальнае ўвасабленне тэмы, раскрыць глыбіню і сутнасць з'яў.

Такі падыход да асваення тэмы звязаны з актывізацыяй усіх выяўленча-выразных сродкаў жывапісу.

Сучасны герой у шэрагу палотнаў паказаны ў эмацыянальным, прыўзнятым плане. Буіна-плававасць фігур, часам нават суровасць колеравага ладу, наўмысная адмова ад склада-

жосці і незвычайнасць у сваіх простых рэчах, калі звычайны сюжэт, штодзённая, будзённая праца ператвараецца ў радаснае відовішча. Гэта заўважальна ў творчасці М. Чэпіка. Яго палатно «Працоўны семестр» напоўнена паэтычным і светлым адчуваннем жыцця і працы, падобных па святла.

Імкненне да звонкай дэкаратыўнасці, гучнасці колеру, жаданне адзіці ад бытавога, жаграватага вырашэння тэмы ўласцівы палатно «Лён» П. Крахалёва і карціне «Стужачыцы камвольнага камбіната» Я. Красоўскага. Пошукі вострай сучаснай мовы відцаў у творах маладых жывапісцаў А. Марачкіна, Б. Казакова, В. Яўсеева, М. Ісаенка.

І ўсё ж інтэнсіўная разнастайнасць твораў, паказаных на выстаўцы, збеднена. Яшчэ сустрэкаюцца палотны «сярэдня» па якасці. Усё ў іх як быццам правільна, але сэрца яны не кранаюць, вялікіх пачуццяў не выклікаюць.

Некаторыя аўтары бяспрасна фіксуюць пэўныя моманты дзейнасці людзей, да таго ж надзіваць абмяжоўваюць сваю выяўленча-выразную мову.

Несумнінна, мастакі ў кожным выпадку пыра імкнуліся паказаць жыццё людзей. На жаль, задача многіх з іх з'ялася да перадачы «абалонкі» з'яў. Гэта ў рознай ступені тычыцца такіх палотнаў, як «На БелАЗе» У. Міхайлоўскага, «Мантажнік» Л. Лапчынскага, «Сталавар» А. Калюжына і інш. У іх факты жыцця не скандэсаваны творчым уяўленнем, яны не сталі асабістым жыццём мастака, засталіся сырым матэрыялам, у лепшым выпадку — патрабуюць аднаведнай мастацкай дапрацоўкі.

Зняць «кальку» з падзеі — яшчэ не значыць наблізіцца да яе, пранікнуць у глыбіню з'яў, з'яў, якіх з'яў працэсаў. Мастацтва павінна не толькі браць з жыцця, але і вяртаць яму. Не толькі назіраць рэчаіснасць, але і ўмешвацца ў яе.

У іншых работах, даволі цікавых па кампазіцыйна-пластычных пастаноўках («Брыгада нафтавікоў Палесся» А. Сямілетана, «Мантажнік» Б. Няпомнячэга, «Святлоная змена» Л. Асялюкскага), ёсць прыкрыя недахопы — ці то ў самой задуме, ці то ў малюнку, ці то ў вобразна-сэнсавай тканіне, народжаная неахайнасцю і паспешліваасцю.

У жывапісе і задуме, і яе ўвасабленне ў жыццё павінны быць дакладныя. Калі гэтай дакладнасці няма, то ступень набліжэння да яе не мае значэння. Усё згодзяцца, што сёння асабліва важна сцвярджаюць высокія крытэрыі ацэнкі твораў, прысвечаных рэчаіснасці. Слабыя вырашэнні вялікай тэмы, агульныя месцы ў мастацтве зводзяць яго ўздзеянне не да нуля, а да велічыні адмоўнай.

А між тым, аўтары некаторых работ не падта імкнуцца выкарыстаць эмацыянальны змест колеравага палатна, строгую логіку пабудовы формы, павышаную актыўнасць каларыту. А ў канчатковым выніку сіла ўздзеяння твора залежыць ад майстэрства, выразнасці ліній, малюнка, гучнасці маляўнічых сродкаў, каларыстычнай патэнцыі наогул.

Не выпадкова аўтары шэрагу таленавітых твораў зусім будзённую сюжэтно-тэматычную сітуацыю імкнуцца разгарнуць ці надаць ёй значнасць шырокіх абагульненняў, філасофскіх роздумаў, няпроста асацыяцый. У іх пераважаюць, як правіла, пластычна разгорнутыя меркаванні і роздумы мастакоў аб часе і сабе, хлебе, працы, аб прызначэнні чалавека, аб каханні, марэх у творчасці. Гэта карціны «Песня Мінску» М. Даніцага, «Жніво» Б. Арышкева, «Мой свет» В. Сумарава, «Калі даска, запрашае» Г. Вашчанкі, «Дочкі» Л. Шчамялёва, ужо добра вя-

домае палатно «У полі» М. Савіцкага і інш.

Сучаснасць нібы запраграмавана ў партрэце. Здаецца, нельга не выявіць яе, калі мастак паказвае чалавека. Такое вырашэнне пытання вабіць мастака сваёй уяўнай прастаю. У якасці партрэтамага нярэдка выбіраюць людзей вядомых, перадавых. А часам у пачварджэнне гэтага на гродзях героя «выпісваюць» ордэны і медалі. На жаль, часам пры гэтым нам даюць «выгляд чалавека», а не яго ўнутраны свет, прымушаюць нас верыць у яго станоўчыя рысы, а не пераконваюць сілай мастацтва. Анкетныя заданні, безумоўна, могуць дапамагчы жывапісцу пры знаёмстве з чалавекам. Але ўвасобіць гэтыя якасці ў мастацкі вобраз — гэта нешта зусім іншае.

Такіх партрэтаў на выстаўцы шмат. Сапраўдны мастацкі вобраз не патрабуе суправаджальных падказак. Ен сам нясе думку, ідэю. Такія ўдачы не частыя ў творчасці. А тым больш прыемна сустрэцца з імі на выстаўцы. Мы маем на ўвазе напоўнены пачуццём партрэт «Святлана» Л. Шчамялёва, партрэт народнай умеліцы з Неглюбкі і «Дзяўчыны ў чырвоным» Я. Зайцава, якія вызначаюцца прастаю кампазіцыяй, мажорным колеравым і рытмічным ладам.

Да ўдач жывапіснага раздзела выстаўкі можна аднесці карціну-партрэт «Думы маці» А. Кішчанкі, «Партрэт Валодзі Кандрусевіча» П. Воранава,

А. Бараноўскі. Мартонанца.

Выстаўка, нягледзячы на адзначаныя недахопы, сведчыць аб багаці індывідуальным стыляў і манер. Мы ўжо не спрачаемся, які прыём «сучасны», ці патрэбна «дэкаратыўнасць», разгорнуты «літаратурны» сюжэт, або досыць перадаць толькі «агульную эмацыянальную» атмасферу. Усё добра, калі ў вобразна-стылістычнай сістэме мастацкай думка набывае пластычную дасканаласць і эстэтычны змест. Так, у адным выпадку патрабавання шмат дробных дэталей, якія ствараюць свой, асобны свет пранікнення мастака ў з'явы жыцця (работы В. Сумарава, В. Яўсеева, Л. Дударыкі, У. Стальма-

ПАФАС ПРАЦЫ

такоў і адначасова стала заўважнай па будовае нашага мастацтва.

Асноўнае месца ў экспазіцыі заняла тэма працы савецкага чалавека. А гэта сведчанне таго, наколькі за апошнія два гады актывізавалася сувязь мастакоў рэспублікі з працаўнікамі заводаў, фабрык, новабудоваў, калгасаў, саўгасаў, навуковых устаноў.

Тэма працы надала выстаўцы і агульную тэматычную накіраванасць, аднак гэтая акалічнасць не закраслівае шматграннасці і значнасці такіх тэм, як прыгажосць роднай прыроды, пазія матэрыяльнага свету. Шырыня ахопу жыццёвых з'яў, памножаная на майстэрства, зацікаўленасць мастака ў сваёй тэме, і вызначае поспех твораў.

Ёсць арганічная сувязь паміж характарам чалавека-воіна, які здзяйсняе подзвіг у баі (што мы бачым на выстаўцы «30 год Перамогі»), і чалавека-творцы, стваральніка жыцця (што прызнае сёлетняю экспазіцыя). Таму што ў героях нашых дзён увасобіліся арганічныя якасці іх бацькоў. Ніць часу неспра звязвае вобразы палотнаў аб Вялікай Айчыннай з вобразамі карцін і партрэтаў, прысвечаных працоўнаму чалавеку на мірнай зямлі.

Калгаснікі ў карцінах «У полі» М. Савіцкага, «Мы — дзяркі» У. Гоманова, «Вячэрняя песня» А. Шыбіёва, рабочыя ў палотнах «Каналі-трактаразаводцы» У. Пасюкевіча, «Шыльнікі Беларусі» Г. Качанюскага, «Вышнінікі» М. Меракнова, фізікі ў кампазіцыях «Рабочая нарада» У. Мінейкі, «Пошук» І. Грыгаровіча — персанажы з

насці дзеянні з тым, каб завастрыць увагу на самім чалавеку, яго характары, яго ўнутраным стане, — улюбены прыём многіх мастакоў.

Кампазіцыі «Рабочыя МТЗ», «Аператары МТЗ», «Маці» А. Малішэўскага нараджаюць у нас адчуванне лёгкасці, свабоды, прастаты. Але разам з тым, за гэтай знешняй лёгкасцю, за гэтай, здавалася б, простаю пэсіяй працы тоіцца вялікае напружанне. Гэтую рысу — паэтычнага, сапраўды жывапіснага успрыняцця працоўнага жыцця чалавека — асабліва хочацца падкрэсліць у творчасці А. Малішэўскага.

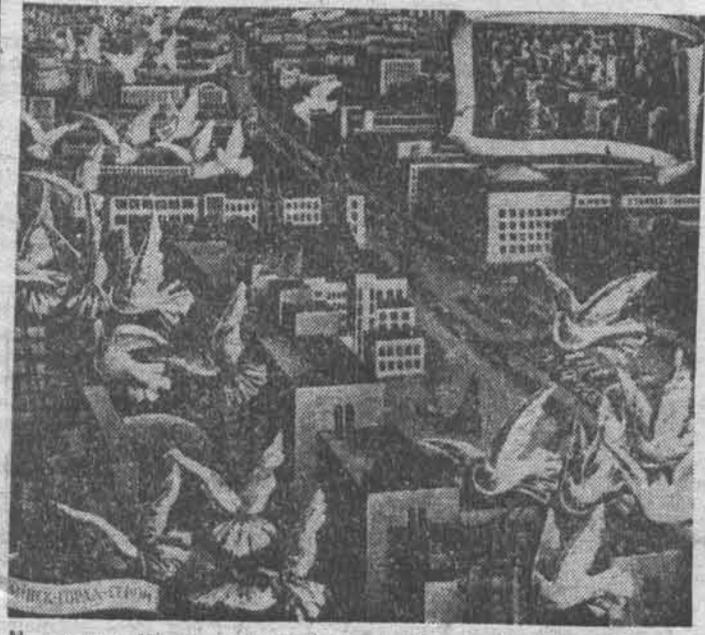
Паэтычнае па задуме, гарманічнае па кампазіцыі, тонка перадае і стан летняй прыроды, і душэўны настрой людзей палатно «Пары сенатосы» Р. Кудрэвіч.

Знамянаецца і вялікая карціна «Вячэрняя песня» А. Шыбіёва. Мажорная па настрою і пачуццях, яна прыцягвае жывымі характарамі персанажаў.

У карціне В. Сумарава «Мой свет» значнасць зместу, думкі дыктуе і значнасць формы. Аднак і ў іншых, больш простых, нават жагравых, матывах мы знаходзім імкненне аўтараў уласці складаную думку, адарвацца ад праявінага перакладу дзеяння.

Так, знешне простыя моманты ў карцінах «На Палессі» М. Казакевіча, «Таварышы» У. Мінейкі, «Першы снег» Г. Вашчанкі, у наюрмортах В. Цвірко гучаць сімвалам гармоніі свету, радаснага і чыстага адзінства чалавека і прыроды.

У некаторых палотнах мастакі імкнуцца ўбачыць прыга-

М. Анічын. Мінск горад-герой

І. Місно. Народны артыст СССР Р. Шырма.

«Студэнта кансерваторыі» Р. Кудрэвіч, «Брыгадаіра докераў М. Касерапчука» Л. Дударыкі, «Дзяўчыну з кнігай» А. Гугеля, «Алёну» М. Кірзева, «Першы снег» Г. Вашчанкі.

Гэтыя мастакі знаёмыя нас з самым цікавым, што ёсць у чалавеку — з «лица неабімым выражэннем». Пры гэтым героі твораў гавораць не толькі пра сябе, але і пра свой час, пра сваё дачыненне да яго.

Цеплыню рук працоўных нясе і пейзаж роднага краю, дэ прыкметы часу не проста пазначаюцца новымі карпусамі будынкаў і лініямі электраперадач, а раскрываюцца ў самым нязвычайным настроі. Да іх належаць пейзажы В. Цвірко, Б. Арышкева, Я. Зайцава, В. Бароўскага, Л. Шчамялёва, Ф. Дарашэвіча, К. Касмачова, В. Грамыкі, А. Кроля, П. Свентахоўскага.

шонка); у другім — агульная эмацыянальная напружанасць, якая дасягаецца жывапісна-пластычнымі пошукамі (палотны А. Малішэўскага, М. Залознага, Г. Вашчанкі, Н. Шчамянай); у трэцім — дэкаратыўнасць, гучнасць колеравых плям, ліній і рытмаў (карціны М. Даніцага, Л. Алеінікі, М. Казакевіча, П. Крахалёва); у чацвёртым — строга пранэрная, пластычна дэкладная псіхалагічная характарыстыка з'явы або чалавека (партрэты Я. Зайцава, Л. Шчамялёва, Р. Кудрэвіч, А. Кішчанкі).

У лепшых работах беларускія мастакі паказваюць характэрныя асаблівасці працы, задумваюцца над сацыяльнымі крыніцамі псіхалогіі рабочага, калгасніка, служачага, імкнуцца выявіць веліч напоўненага працай жыцця, убачыць у працы творчую энергію чалавека.

К. БАРЫСАУ.

ЗАТРА—традыцыйнае святнае сцэнічнае мастацтва, пазначанае ў календарх усёго свету: Міжнародны дзень тэатра. У нашай краіне сёлетая ён адзначаецца з асаблівым творчым уздымам, выкліканым XXV з'ездам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Работнікі сцэны прагнулі грамадскасці сваёсаслівым творчым агляда зробленага імі ў гонар партый-

нага форуму, дэманструючы багаты тэатральнай культуры краіны сацыялізму. Варта прачытаць афішы, які робіцца выдавочным асноўнае імёнае мастацтва—раскрыць багаты духоўны свет сучаснага. Радасна бачыць на сцэне спонтані, дзе па-мастацку даследуюцца драматычныя канфлікты сённяшняга дня. Красамоўны прыклад гэтага—спек-

тань Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы «Працікол аднаго паслэдняня», дзе з уласцівай гэтаму калектыву псіхалагічнай праўдай намалеваны розныя характары людзей, што ўдзельнічаюць у складаным працэсе

адназначных вытворчых і маральных ідэалаў. Класік савецкай драматургіі М. Пагодзін і папулярны азербайджанскі пісьменьнік М. Ібрагімбенаў, старшыня савецкай камедыяграфіі К. Крапіва і яго

і змястоўны матэрыял для смелых творчых пошукаў. Плён гэтых пошукаў—на сцэне. Найбольш яркавыя поспехі здабываюць работнікі сцэны, глыбока ўзброеныя марксісцка-ле-

АСВЕТЛЕНАЕ РАМПАЙ

навукова-тэхнічнай рэвалюцыі і адстойваюць у барацьбе з рэцэптарамі перадавыя прынцыпы маральнай адказнасці. Гледачы ідуць і ідуць на спонтані, бо са сцэны гучыць палымнае слова, раскрываецца вострая сутычка паміж носьбітамі не-

творчы наследнік А. Макаёна, таленавіты аўтар вядомых балаў Я. Глебаў і стваральнік беларускай аперэты Ю. Семіяна, па-журналісцку аператыўны М. Матукоўскі і лірычны А. Дзюлендзік сёння даюць артыстам і рэжысуры дастаткова цікавы

нінскім светапоглядам, які характарызуе ўсю мастацкую творчасць. Дасягненні такіх выдатных акцёраў, як Ф. Шманаў і Л. Рахленка, А. Клімава і М. Яромэнка, А. Шэлег і Т. Нікіцікава, Н. Гайда і Р. Янкоўскі, Г. Аўсянікіна і Г. Манарава, сведчаць пра шчодрое раскрыццё талентаў у мастацтва сацыялістычнага рэалізму, пра арганічнае спалучэнне ў творчасці сучаснага артыста ўмення паказваць праўду жыццёва, сацыяльна і сцэнічна ў адзінстве і ў гн: амбл выканаўцаў-аднадумцаў.

Шырокі рэпертуарны даяглед сённяшняга беларускага сцэны. На яе паломствах ажываюць героі М. Шалахава і У. Вішнеўскага, прадстаюць персанажы Мадарта і Кальмана, іграюцца творы М. Горькага і А. Карнейчука, Шэкспіра і Брэхта... Вагачце жанраў і стыляў захапляюць! Такі рэпертуар вымагае сталага ўдаснавальнага майстэрства. Тэатры маюць і сярод ветэранаў, і сярод творчай моладзі сапраўды выдатных акцёраў. Іх аблічча фарміруецца пад уплывам значнальнага для нашага часу працэсу—творчай узвасамасці і ўзаемнага ўплыву тэатраў братніх народаў краіны. Увасабленне п'ес драматургаў савецкіх рэспублік набывае сталы і масавы характар, спрыяючы уздыму сцэнічнай культуры наогул.

Адданыя вялікім ленінскім ідэям, палітыцы роднай партыі, работнікі тэатраў натхнёны XXV з'ездам КПСС на новы творчы пошукі ў напрамку фарміравання характараў і светапогляду савецкага чалавека, узбагачэння яго духоўнага свету.

Тры здымкі, якія мы выбралі з летагу тэатральнага жыцця 76 года—які тры шкельцы з шырокай мазаікі, што з асаблівым глыбокім зразненнем успрымаюць заўтра, у Міжнародны дзень тэатра, і будзе з'явіцца ішоўдзёна—на паласіх тысячам і тысячам гарацкіх пмыльнікаў сцэнічнага мастацтва.

Заслужаны артыст БССР С. Яўдашэнка паставіў на сцэне Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра імя Ленінскага імеммола Беларусі спектакль «Энергічныя людзі» па п'есе В. Шукшына. Сцэнаграфія заслужанага дзяльца мастацтваў Кіеўскай ССР В. Галубовіча. На здымку — сцэна са спектакля «Энергічныя людзі». Фота В. ЧАБЕРКУСА.

Юныя гледачы з вялікай цікавасцю сустралі прэм'еру Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра — «Друідны кароль». Аўтар п'есы-казні В. Зімін, рэжысёр спектакля Л. Казлоўскі, сцэнаграфія мастака В. Гараднікова. На здымку — у ролях Каралі і Міністра артысты Ю. Труханав і В. Гусоў. Фота А. ГОЛЬШІНА.

Усё часцей аўтарства тэатры рэспублікі да творчасці выдатнага драматурга-антыфашыста В. Брэхта. У гэтым дні іграюцца дзве прэм'еры па яго п'есах — «Матухня Курал і яе дзеці» у Віцебску на сцэне Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа і «Трохграшовая опера» у Русіім тэатры БССР імя М. Горькага ў Мінску. На здымку—сцэна з «Трохграшовай оперы», паставленай заслужаным дзялчам мастацтваў БССР В. Луцінцам у дэкарацыях Ю. Тура з музыкай Курта Вейла. У цэнтры — Ларыса Зайцава ў ролі Полі Лічон. Фота Ул. КРУКА.

НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ

ГЛАГОУНАЯ рэдакцыя «Тэлефільм», — скажу яе галоўны рэдактар А. Сярбінтаў,—бачыць свой абавязак у тым, каб ствараць кіналетаніс працоўных будніў беларускага народа, дэталіс пшчгодзі, глыбока даследаваць працэсы, якія адбываюцца ў нашай рэалісасці, раскрываць характар савецкага чалавека. Героямі нашых тэлепарысаў і рэпартажаў з'яўля-

Калі паспрабаваць вызначыць самыя адметныя рысы ў яго творчасці, то імі з'яўляюцца: нястомны пошук усё новых і новых тэм, вострая праблематычнасць кожнага фільма. Ул. Арлоў не чакае «гатовых» сцэнарыяў, не спадзяецца на выпадковую «спрадукцыю». Яго супрацоўніцтва з пісьменьнікамі, журналістамі, спецыялістамі розных галін народнай гаспа-

ва з журналістамі А. Шабаліным і С. Барастоўскім. Яны разам доўга рыхтаваліся да таго, каб знайсці больш удала экраннае вырашэнне тэмы. А матэрыялу было шмат. Гэта з аднаго боку ўскладняла задачу, а з другога адрывала перад аўтарам шырокае поле дзейнасці. Унікала і такое пытанне: хто будзе галоўным героем стужкі? Будзе расказваць пра патрэбу ў забудове вёскі адзін ча-

не папрацаваў, як тут. Ён выступае не толькі ў ролі мастака, але і вопытнага арганізатара. Сапраўды спатрэбілася вялікае ўменне, здольнасць рабіць сваёсаслівым «масоўкі», падпарадкаваць іх раскрыццю асноўнай думкі, накіраваць размову ў патрэбным рэчышчы. Розныя па месцы дзеі, але аб'яднаныя кампазіцыйна эпізоды, ствараюць у гледача незласнае ўражанне, дакладны-

та ад паднісам Вярхоўнага Галоўнакамандуючага. Тры гады хадзіў на завод у палемным шыпаді. Працаваць дасведзілася ў дзве змены, бо не хапала рабочых рук... А дзлараліся, па тросе сутак не выходзілі з пэха. І ўсё дзеля таго, каб хутчэй аднавіць разбураны захопнікамі завод і ўзыхнуць у яго жыццё.

Так кадр за кадром мы знаёмімся з новымі імянамі — героямі фільма — ветэранамі і маладымі рабочымі, іх вучнямі. Знаёмімся зват з іх імямі дынастыямі, якія прысвечылі сябе стваральнай працы. Што ні імя, то цікавы, багаты лёс. У нарысе нямала паказана фрагментаў. Гэта апраўдана. Гэта ж на пачатку ўчарашніх войнаў ляглі цяжкасці аднаўлення народнай гаспадаркі. Яны выканалі свой абавязак перад Радзімай дасцюпа. Сёння многія на заслужаным адпачынку, але не парываюць сваіх сувязей з заводам, перадаюць вопыт маладым, вучыць іх майстэрству.

Пра тэлевізійны нарыс «Старэйшыя» можна гаварыць шмат — пра мантаж, пра удакладнае выкарыстанне гукавых і вяселавых эфектаў, ікапаграфічнага матэрыяла і шэрагу іншых кінематаграфічных сродкаў.

Разам з тым хацелася б сказаць, што сям-там у сваёй новай рабоце рэжысёр паўтарае раней скарыстаныя прыёмы, жыць папярэднімі ўражаннямі, назаванымі пошукам. Кінематаграфічны пошук ішчы раз не аўдсёды знаходзіцца на жаданым узроўні, знаходзіцца ніжэй пазіцыяльных магчымасцей гэтага дакументаліста.

Адзін галоўны мэта дасягнуты. Аўтарам тэлевізійнай стужкі ўдалося на ўсёй паўнае паказаць вобраз сучаснага рабочага, які жыць не толькі сённяшнім днём. Рыхтуючы маладуш змэну для прадпрыемства, ён дбае і пра дзень заўтрашні. Алякс МАЦКЕВІЧ.

РУКУ, ТАВАРЫШ НАСТАЎНІК!

іцца рабочыя, калгаснікі, дзеячы мастацтва, ветэраны войны і працы. Вялікае месца ў тэматычных планах адводзіцца стужкам аб выхаванні маладой змены рабочага класа старэйшымі майстрамі вытворчасці, аб пераіманні і заманаваанні лепшых традыцый мінулага па ўсіх сферах грамадска-палітычнага жыцця.

«Старэйшыя»... Так дакументалісты беларускага тэлебачання — сцэнарыст Б. Казанаў, рэжысёр Ул. Арлоў, аператар Ул. Васілеўскі і гукааператар Л. Корбан — назвалі свой фільм.

Не будзе перабольшаннем сказаць, што іх твор уражвае, хвалюе, закранае значную праблему. Можна гаварыць аб цікавай сцэнарыяй распрацоўцы, аператарскім майстэрстве, а таксама майстэрстве гукааператара, якому ў гэтай стужцы належыць надзвычай адказныя ролі. Аднак хацелася б засяродзіць увагу менавіта на рабоце рэжысёра Ул. Арлова. Бо ён, вядома, з'яўляецца арганізатарам і каардынатарам творчага працэсу, літаратуры і выўдленчыя сродкі падпарадкаваныя вобразнаму раскрыццю тэмы, аўтарскай задумцы.

даркі заўсёды памянаецца з пошуку надзёнай тэмы. Так было, напрыклад, калі ён рыхтаваўся да работы над стужкамі «Докшыцкі каравай», «Твой дом на зямлі» і іншымі. Нарыс «Твой дом на зямлі», створаны па «Тэлефільме», расказвае пра забудову вёскі, пра тую змену, што адбываюцца на беларускай зямлі сёння. Гэта работа — плён цеснага супрацоўніцтва рэжысёра Ул. Арло-

На здымку: кадр з тэлевізійнага дакументальнага фільма «Старэйшыя».

лавак ці ўвесь калектыв, які мае дачыненне да гэтай праблемы? Так, героем стала вялікая група людзей — архітэктараў, кіраўнікоў гаспадарак, рабочых саўгасаў, калгаснікаў. Па сутнасці, мы ўбачылі на экране цікавую дыскусію, пачулі розныя разважанні спецыялістаў і працаўнікоў вёскі аб вельмі надзённых і хваляючых пытаннях.

Рэжысёр, мабыць, підзе так мі сродкамі кіно падмаюць значную дзяржаўную праблему. Праблематычнасцю характарызуецца і фільм «Старэйшыя», з якога пачыналася гаворка. На гэты раз рэжысёра зацікавіла развіццё настаўніцтва, тое, як ветэраны працы выхоўваюць сабе змену на прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах. Гэта пытанне грамадзянскі абавязак старэйшых. Па канкрэтных прыкладах тэлевізійны нарыс паказвае, што зроблена для распаўсюджвання настаўніцтва. Дзякуючы кінакамеры мы сустракаемся з многімі прадстаўнікамі рабочай гвардыі, слухаем успаміны партгорга Магілёўскага аўтамабільнага завода. Увогуле субісідыкаў у фільме многа. І кожны ўносіць, дадае штосваё сваё. Часта расказы пра сённяшні поспехі прадпрыемства ідуць на фоне старых фотаздымкаў. Такі кантраст робіць стужку больш змястоўнай, ёмістай, узмацняе наша ўяўленне аб маштабах зробленага за паліваенныя гады. Нельга без хвалявання слухаць расказ Міхаіла Архімавіча Цімакова. Ён у чатырнаццаць гадоў — сын палка. У пашанцаваць яму была ўручана грама-

Донат
ШАЙНЕР

АД РОДНЫХ НИЎ ДУШОЙ НЕ АДРЫВАЦЦА...

Вядомы чэшскі паэт Донат Шайнер нарадзіўся 24 студзеня 1914 г., рана застаўся сиратай, прайшоў сурова «факультэт жыцця», дзевятнаццацігадовым юнаком уступіў у камуністычную партыю. Аўтар многіх кніжак паэзіі і прозы, твораў для дзіцяці, сакратар праўлення Саюза чэшскіх пісьмемнікаў.
Вершы для падборкі ўзяты са зборнікаў «Вергі» (1974) і «Што скачала сонца» (1975).

РАМАНС ПРА ДРЭВА, РЫБУ І ЗЕРНЕ

Добра быць дрэвам,
і рыбай,
і зернем,
спяціць вятры
і песняй маўчання тужыць
па глыбінях і вышынях.

Дрэвам быць—верыць, што сонца ёсць
яблык даспелы,
размаляваны і промнямі ўзняты ў зеніт
і значыць, павінен ён пахнуць зялёнай
лістотай,
сокам, які пад зямлёю збіраюць твае
карані.

Быць рыбай—умець заманіць срэбны
Месяц
у тую затоку, дзе дно ўсё ў глыбоніх
вірах,
каб хваляў тугою пачысціць лускі яго
вечнасць
і горда напаміць: «Я дома, а ты шчэ
ў гасцях».

І зернем быць рад я—засну пад
пярэнаю чорнай,
пакуль не разбудзіць дождж весні—
жаданы мой госць,
і лопну я, выплуну парастак сцягам
зялёным,
паверу ўсім сэрцам, што неба высокае
ёсць.

Добра быць дрэвам
і песняй маўчання тужыць па
глыбінях і вышынях.

Добра быць рыбай
і песняй маўчання тужыць
па глыбінях і вышынях.

Добра быць зернем
і песняй маўчання тужыць
па глыбінях і вышынях.

МОЙ ДЗЕНЬ

Гаворым: «дзень». А што такое—
дзень!
Хвіліны перад узыходам сонца!

У росах зіхатлівых папавы!
Абуджаныя птушкі!
Над ракой туман!
Ці водар церпкі скошанай травы!

Не, дзень не толькі—«сёння»,
ён з «учора» і «заўтра»
так звязаны, як з коласам ралля,—
у дзень мой праз далёкія стагоддзі
прывесла часу плыткая рана
і боль смяртальнай раны Спартак
і радасны Калумба крык: «Зямля!»

Змяшчае ў сабе дзень
мільён імгненняў:
смерць юнака-раба ля пірамід,
трыумф тырана і яго падзенне,
ланцужныя стогі нявольніцкіх дарог,
загад кароткі Жыжкі ў наступленне,
шэкспіраўскі крылаты маналог.

Змяшчае ў сабе дзень
жыцця пачатак—
крык парадзіхі, першы плач дзіцяці,
якія сведчаць аб мінулых днях,
сцвярджаючы прыход наступных дзён.
Вось так калісьці для мяне Давіда
натхніны Мікеланджэла ствараў.
Бах—фугі і харалы,
Маркс—неўміручы Маніфест пісаў
(паставіла «Аўрора» залпам кропку).

Дзень—
гэта першы поціск рук
і першы пацалунак,
сумненні мастана,
супольнай працы плён,
усмешкі,
слёзы,
радасці
і крыўды...

Дык што ж такое—дзень!
І ўсё ж скажу, што ён—
хвіліны перад узыходам сонца,
калі туман клубіцца ля ракі,
і поўдня крохкі, нібы шкло, блакіт,
і вечар, набрынялы спелым летам.
Дзень—як жыццё.

Бязмежны і бясконцы,
звяно паміж мінулым і наступным,
часцінка светлага Сусвету.

З чэшскай мовы пераклаў
Х. ЖЫЖКА.

І ТАК ЗДАРАЕЦЦА...

А можа здарыцца... Здаралася ж
парой,—
Каханню колькі зарасло травой!
Каханню колькі знікла, нібы дым!
А зоркі свецяць з неба маладым.
А зоркі ззяюць песняй ледзяной...
І толькі ў сэрцы—вечны неспакой.
І толькі сэрца ўмее дні лічыць,
А можа стацца, што й яно згарыць...
І так бывае: попел ажыве,—
Каханне зноўку ходзіць па траве.

МОЙ БОГ

Мой бог быў не такі, як ваш,—
мяне караў сваёй метадай:
вам ваш даваў на роздум час,
мяне ж мой лупцаваў заўсёды.

Караў мяне ён, як умеў,
абы за што і дзе папала,
сумлення ён зусім не меў,
не ведаў літасці і жалю;

гнаў басанож мяне пад дождж,
гнаў на мароз, на золкі вецер,
і зневажаў, і абражаў,
і пагражаў галоднай смерцю.

Мой бог... Такім вольні ён і быў.
Я на яго зусім не ў крыўдзе:
Хіба ж хто б іншы навучыў
так немавідзець!?

ЗНОЎ І ЗНОЎ

Як гэта хораша—уласнымі нагамі
прайсціся па пяску, дзе толькі што ты
поўзаў,
быць галавой вышэй пчалы палёту,
ступіць хоць крок, упасці, зноў
падняцца,
каб потым сігануць аж пад воблак,
дзе ў твар сякуць маланкі-бліскавіцы,
але стаяць ты мусіш на нагах.

Так, падаць і ўставаць! Зямлю-планету
бачыць
з усіх бакоў, але душой не адрывацца
ад родных ніў і ад братоў-людзей,
што пакараюць рэкі, акіяны,
тайгу, пустыню, космас і сумуюць
без поціскаў сяброўскіх шчырых рук,
і спатыкаюцца, здараецца, і зноў жа
ўстаюць, бо навучыўся Чалавек
даўным-даўно хадзіць уласнымі нагамі.

Як гэта хораша—знаходзіць словы,
даваць ім колер, водар, смак і крылы,—
ляціць, падае і зноў ляціць,
нясіць ў сэрцы радасць і тугу,
будзіць ў іх высокія пачуцці:
пшчоту, гнеў, нянавісць і любоў!

З усіх бакоў Зямлю-планету бачыць
і поміць, як цвіце за вёскай лён,
дзе пастаўкі гняздуюцца,
калі суніцы спеюць,
і марыць аб вяртанні на Зямлю,
на родную Зямлю,
дзе ўпэўнена стаіш ты на нагах.

ЛІТАРАТУРНАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Айтар—чалавек, які працуе з дапамогай айтарушкі.
Белы верш—калі паэт не хоча шукаць часу рыфмаваць і
лічыць, што ашчаслівыць чытачоў адной думкай.
Вобраз—калі пачатковец уяўляе сябе вядомым пісьмемнікам.
Гіпербала—захвальванне не вельмі здольнага айтара.
Зборнік—той, хто збірае дробныя творы на кніжку.
Іронія—звычайны спосаб размовы класікаў з «не класікамі».
Каламбур—міні-твор, дзе ўсё так забытана, што не разу-
меюць ні чытачы, ні айтар.
Карэктар—чалавек, які заўжды размаўляе карэктна.
Легенда—калі айтару казалі сябры ці сваякі, што ён тале-
навіт.
Лірыка—лічынца любімым заняткам літаратара. Ужываецца
як лекі для хворай душы.
Ода—безумоўны прызнак таго, што паэт закахаўся.
Рым—калі вершы нішчэца штодзень, нягледзячы на якасць.
Мікола ВЯРШЫНІН.

Лявон АНЦІПЕНКА
ПАРОДЫЯ

КАНЮ НА РАДАСЦЬ

...Падкове і сёння пад ногі
там падаць
І людзям на шчасце, і коням
на радасць.
Яраслаў ПАРХУТА.
Вазьму закасаю рукавы
як болей,
Злаўлю, закідаю каняку
на волі.
Прышпору гнядога ў вёску
Мілейкі,
У кузню да нашага
дзёда Аўсейкі.
Падкову зраблю, каб ажно
завішела
І песню кавадла пад
кузняй запела.
Каня падкую—і не будзем
мы надаць
(На шчасце сабе і гнядому
на радасць).

Аляксандр ЧАСОУНІКАЎ

МІНІЯЦЮРЫ

РОСТ
Заняўшы неляк
важны пост,
Індэк пайшоў
няспынна ў рост.
І ў рост пайшлі
ўсе індэкі
з яго начальніцкай
рукі.

МУХА
Аднойчы з Мухі

зрабілі Слана.
Цяпер у начальніках
важных яна.

ФІГУРА

Перад Лічбай
Усе заўжды ўставалі,
Бо нулі
ёй важнасць надавалі.

ДРУЖБА

Пашкадаваў
аднойчы Зайца Леў,—
паглядзіў, а пасля
з вушамі з'еў.

З рускай пераклаў
В. ШЫМУН.

З ПАДСЛУХАНАГА

— Мама, чаго гэта ты цэ-
лы дзень бегаеш і бегаеш,
ляняўжо цябе хадзіць не наву-
чылі?

— Дарагі сыноч, я п'ю за-
дце!
— Ты стары ўжо тата, ле-
пей я сам...
Д. НАХАМКЕС.

УСМЕШКІ МАСТАКА

Без слоў...
Мяльчуні М. ШЫШЦОВА.

Мікола ЧАРНЯЎСКИ

ГУМА-РЫСТ

З гадзіну гумар свой чытаў,
У зал глядзеў,
Здзіўляўся:
Чаму людзей там смех
не браў.
Хоць сам ад смеху—
Клаўся...

УЛАСНЫ ГУСТ

Ён меў на ўсё
Уласны густ—
Рабіў сасной
Альховы куст.
— Калі спявае ў вершах
бор,—
Ніхто не скажа:
Сумны твор.
Дый карабельная сасна,
Як той малі,
Здалёк відна...
Пытаўся ў айтара
чытач:
— Дзе ж праўда?
Дзе жыццё, прабач!
Аж голаў кружыць
Шум лясны:
Не верш—
Вяршаліны адны...

**СУСТРЭЧЫ,
ПОШУКІ,
АДКРЫЦЦІ.**

СТАРАДАУНІЯ РУКАПІСНЫЯ КНІГІ

НАВАСЕЛЛЕ БІБЛІЯТЭКІ

СУМЕСНЫ МАСТАЦКІ ФІЛЬМ

ЭКРАННЫ ВОБРАЗ КАМУНАРА

Генерал Парыжскай камуны Яраслаў Дамброўскі нарадзіўся ў Жытоміры. Вучыўся ў кадэцкіх карпусах у Брасце. Лёс афіцэра, які стаў прафесійнальным рэвалюцыянерам, цесна звязаны з гісторыяй Беларусі. Ён неаднаразова быў тут, з'яўляўся адным з арганізатараў і кіраўнікоў Камітэта рускіх афіцэраў. Удзельнік сялянскага паўстання 1863 года. У Вільнюсе правёў нараду рэвалюцыйных дзеячаў Літвы і Беларусі. Вымушаны быў эміграваць у Францыю. Генерал Парыжскай камуны агітаваў на барыкадах, абараняючы яе звабны.

Працоўныя ўсяго свету клпатліва ўшаноўваюць памяць вялікага патрыёта. У час вайны ў Іспаніі яго імем была названа дывізія, якая змагалася супраць фашызму. На сцягах антыфашыстаў Італіі і іншых краін у гады другой сусветнай вайны таксама былі напісаны сімвалічныя словы «Генерал Дамброўскі»...

Баявым папачнікам Яраслава Дамброўскага, як вядома, быў наш суабыччынскі Валерый

Урублеўскі (нарадзіўся ў мястэчку Жалудок Лідскага пав. Віленскай губ.), які разам з К. Каліноўскім уступіў у рэвалюцыйны гурток З. Серакоўскага, дапамагаў яму выпускаць «Мужыцкую праўду». Г. вядома, прымаў актыўны ўдзел у паўстанні 1863—1864 гадоў. Яго лёс вельмі падобны на лёс Я. Дамброўскага хаця б у тым, што ён таксама камандаваў адной з арміяў Парыжскай камуны.

Да гераічнага мінулага звярнуліся польскія і савецкія кінематаграфісты, якія сумесна стварылі мастацкі фільм «Яраслаў Дамброўскі». Сцэнарый напісаў Ю. Нагібін, паставіў карціну рэжысёр В. Парэмба. Аператары — Уладзімір Шэляшкоў, І. Чэп, кампазітар В. Кілір, сімфанічны аркестр Дзяржкіно СССР пад кіраўніцтвам Я. Хачатурава. У фільме здымаліся: З. Маліновіч, М. Патоцка, А. Калягі, В. Аўдэюшка, Ул. Івашоў, Я. Герман і іншыя.

У фільме адлюстраваны падзеі 1862—1871 гадоў.

В. РАКЕВІЧ.

Захоўваецца ў Пушкінскім доме

З АРХІВНЫХ ПАЛІЦ

Ленінград. Набрэжняя Манарава, 4. Гэты адрас вядомы, бадай, усім літаратуразнаўцам нашай краіны, а то і свету. Тут, у аддзеле рукапісаў Пушкінскага дома (Інстытута рускай літаратуры), захоўваюцца бяспэжныя рэліквіі. Дзесяцігоддзямі карпатліва сюды збіралі рукапісы класікаў. З экспедыцый прывозіліся сотні старадаўніх рукапісных кніг. Патрэбна некалькі дзён, каб праглядзець толькі картатэку аддзела...

Сярод скарбаў Пушкінскага дома сустракаюцца і рукапісы, звязаныя з Беларуссю, з беларускай літаратурай. Аб двух такіх зборніках і пойдзе гаворка ніжэй.

Вось цэлая калекцыя рукапісных кніг, сабраных на тэрыторыі Віцебшчыны. С. Г. Яўсеевым. Усе яны значацца пад вопісам 27 чацвёртага разраду. Сярод іх, пад нумарам 2, ёсць том у скураной вокладцы, упрыгожанай тонкім цёмным арнамантам. Калісьці кніга замыкалася засцежкай, але сёння ад засцежкі засталіся толькі ледзь відныя сляды. Называецца рукапіс «Кніга, глаголюма Цветаславия»...

Большасць тэкстаў «Кнігі» напісаны на стараславянскай мове. Але зрэдку сутракаюцца верхаваныя тэксты і на старажытнай беларускай мове. Аўтарства іх пакуль што невядома. Па ўскосных прыкметах датаваць іх хутчэй за ўсё трэба другой паловай XVII ста-

годдзя. Асабліва цікавыя два з іх — «Да таго, хто добрага сумлення» і «Да таго ж чытальніка». У іх амаль не закранута пануючая тады рэлігійная праблематыка. Гэта — філасофскія маральна-дыдактычныя павучанні. Яны звернуты да чытача, нягледзячы на тое, што аўтар навучае, што трэба сумлення пражыць жыццё, добра выхоўваць дзяцей, лагодна абыходзіцца з прыгоннымі. Вершы адрасаваны пераважна маладому пакаленню. У іх правіліся перадавыя для свайго часу свецкія тэндэнцыі.

Вось невялікі рукапісны альбом у напалову сатледай скураной вокладцы. Зверху выцеснена: «Куранты». На форзацы ледзь удаецца прачытаць: «Града Яраслава купецкай... Пратопапова... своею рукою августа 1 дня 1733 году». У альбоме — 25 лістоў з песнямі («мантамі»), акуратна перапісаных кірыліцай. Тэкст выпісаны чорным чарнілам, пачатковыя «буквіцы» — чырвоным. І — ноты для аднагалоснага і трохгалоснага выканання. Усяго ў альбоме значыцца 38 нумароў песень, але 10, 11, 12, 17, 18, 30 і 31 нумары прапушчаны.

Трэба падірэсліць, што творы, змешчаныя ў спеўніку, не аднолькавыя ў моўных адносінах. Большасць песень — рускія, але ў некаторых іхна праглядзецца беларускае, украінскае ці польскае паходжанне. Часам паўтараюцца вядомыя ўжо творы. Але сутракаюцца і

невядомыя. Прывядзем адну з іх, вядома, нарыстаючыся для папулярнасці сучасным беларускім алфавітам.

Песня 3.
А гды ж тая голубенька сама паліцела,
Что с тобою голубові ляцець не вялела.
Чы я ж тобе, мой голубе, да ліха мысліла.
Что я тобе за собою ляцець не вялела.
От востону до западу ветрэц повевалет,
А голубчык летаючы галубкі шукает,
Пытаю ця, мой голубе, какая голубка,
Ясны очи, русы носы, сама румяныя,
Ходіт она над водамі і над бярэгамі,
Уцірает ясны очи русымі носамі.

Перэстаньце, быстры рэкі і лэсы шумеці,
Колі будет мой голубчык до мене летеці.

Вядома, сёння цяжка зназаць, якім чынам беларускія песенна-лірычныя тэксты трапілі ажно ў Яраслаўль. Можна, купчыка Пратопапова была родам з Беларусі і выйшла туды замуж? А можа, быў перапісчыкам нехта з Беларусі? Ва ўсім разе «Куранты» сведчаць аб папулярнасці беларускай песні даўна ў глыбіні Расіі, аб плённасці беларуска-рускіх культурных кантактаў у тая ралёкія часы.

Адам МАЛЬДЗІС.

У гарадах рэспублікі з поспехам прайшлі гастрольныя выступленні вядомага вакальнага ансамбля з Украіны — Дзяржаўнага заслужанай акадэмічнай капэлы УССР «Думка». Слушачы ў Віцебску і Магілёве, у Полацку і Мінску

цёпла сустракалі выкананне артыстамі твораў багатага ўкраінскага фальклору, айнайнай і зарубешнай класікі, савецкіх кампазітараў. На здымку — выступле «Думка». Фота Ул. КРУКА.

ПАДАРУНАК ЧЫТАЧАМ

Капыльскія раённыя бібліятэка нядаўна перасялілася ў новы будынак. На паліцах і сталках размясцілася больш чым 40 тысяч твораў наліччывай, мастацкай, сельскагаспадарчай і іншай літаратуры. Тут захоўваюцца рэдкія выданні, падручнікі і друкаваныя дапаможнікі па розных галінах навукі, тэхнікі і культуры. Больш чым тры тысячы чытачоў нарыстаюцца паслугамі

бібліятэкі, сярод іх — аўтары, прапагандысты, студэнты, заочнікі, настаўнікі, калгаснікі.

Светлая і прасторная чытальня зады. З вялікага, на ўсю сціну айна адкрываецца від на кручы пагоркаў і старога возера. Да кожнага століка падвядзена электраправодка, каб у выпадку неабходнасці можна было ўключыць настольную лампу. Зручнае і

прыгожае абсталяванне стварае ўтульнасць.

Прылітывае ўначу кісяль выстаўка і твораў Цішы Гартляга, Кузьмы Чорнага, Алеся Турла, Міколы Хведаровіча, Іліі Скрыгана, Анатолія Астрэйкі, Адама Русака, Нічыпара Чырнушавіча, Сцяпана Аляксандравіча, Аляксея Коршана і іншых празаікаў і паэтаў, што прыйшлі ў літаратуру з песеннай Капыльшчыны.

Наваселле шчынай скарбіцы — вялікая, прыёмная падлея ў культурным жыцці раёна.

Ус. ГУРЫНОВІЧ.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вышляўчэнага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53, бухгалтэры — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатолий ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара),

Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар),

Рыгор ШЫРМА.